

KOSTEN EN BATEN VAN MAATREGELEN IN
HET SOCIALE DOMEIN
EEN VERVOLGONDERZOEK IN HET KADER
VAN EARLY WARNING

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKRELATIES
GROTE STEDENBELEID

22 november 2006
141223/EA6/1M7/000460/sfo

Inhoud

Samenvatting	4
1 Aanleiding onderzoek	9
1.1 Grote Stedenbeleid (GSB)	9
1.2 Early Warning	9
1.3 Voorliggend onderzoek	9
1.4 Leeswijzer	9
2 Opbouw onderzoek	10
2.1 Insteek onderzoek	10
2.2 Literatuurstudie	11
2.3 Input vanuit Early Warning	12
2.4 Maatschappelijke kosten baten analyse (MKBA)	14
2.5 Expertmeetings	15
2.6 Interviews met experts	15
2.7 Correlatie statistische gegevens	15
3 Modelwijk	16
3.1 Indicatoren	16
3.2 Verwerking in het Rapid Assessment Program	18
3.3 Kwantificering in Excel	21
3.4 Mogelijkheden en beperkingen van de Modelwijk	21
3.4.1 Mogelijkheden van de Modelwijk	21
3.4.2 Beperkingen van de Modelwijk	21
3.5 Validatie Modelwijk	22
3.6 Conclusies Modelwijk	24
4 Maatregelen	25
4.1 Oorsprong maatregelen	25
4.2 Effecten van maatregelen	26
4.3 Kosten van maatregelen	27
4.4 Samenvatting resultaten maatregelen	27
4.5 Confrontatie kosten en opbrengsten	29
4.6 Conclusies maatregelen	31
5 Conclusies en aanbevelingen	32
5.1 Conclusies	32
5.1.1 Algemeen	32
5.1.2 Modelwijk	32
5.1.3 Maatregelen	33
5.2 Aanbevelingen	33
5.2.1 Om tot verbetering van het resultaat te komen	34
5.2.2 Om tot een MKBA te komen	34

5.2.3	Om tot een kennisveld te komen	34
Bijlage 1	Resultaten maatregelen	35
	Brede School	36
	Volgen van zorgkinderen (en voorkomen dat het risicokinderen worden)	40
	Speelvoorzieningen afgestemd op de leeftijd van de jongeren	43
	Wijk- en buurtcentrum voor ontmoeting	46
	Plekken voor de jeugd (JOP)	49
	Socialisatie trajecten	52
	Multiprobleem gezinnen (case management)	55
	Inrichten leer- werkplekken:	58
	Begeleiden naar werk	61
	Zorgen voor startkwalificaties	64
	Sociale werkplekken	67
	Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	69
	De wijkagent	72
	Samenwerking tussen politie en instanties (jeugdwerk)	74
	Samenwerking tussen politie en bewoners (buurtpreventie)	77
	Verkeersveiligheidsmaatregelen (parkeren en snelheid)	79
	Beheer openbare ruimte (schoon, heel, veilig)	82
	Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering	85
	Samenscholingsverbod	87
	Sociale cohesie verhoging door burgerparticipatietrajecten	90
Bijlage 2	Literatuur	93
Bijlage 3	Startwaarden Modelwijk	94
Bijlage 4	Relatiematrix	96
Colofon		97

Samenvatting

Onder het motto “Samenwerken aan de Krachtige stad, Grote stedenbeleid 2005-2009” voert het Ministerie van Binnenlandse zaken een programma uit ter bevordering van het klimaat in de grote steden in Nederland. Voorafgaand aan dit onderzoek hebben Stichting Atlas voor Gemeenten en ARCADIS onderzoek gedaan naar een mogelijkheid voor een waarschuwingssysteem om het afglijden van wijken tot probleemwijk tijdig te signaleren.

Dit zogenaamde Early Warning-systeem is op wijkniveau op basis van een viercijferig postcode-onderzoek onder zo'n 6.000 wijken opgezet en is getoetst bij een selectie probleemwijken. Uit deze toetsing zijn 20 maatregelen naar voren gekomen, die tot doel hebben de situatie in probleemwijken te verbeteren. Deze maatregelen dienen getoetst te worden op kosten en baten. In het Early Warning-onderzoek zijn zo'n 122 wijken met een gemiddeld inwonertal van 8.789 inwoners, in totaal ongeveer 1.000.000 inwoners, aangeduid als probleemwijk en verder onderzocht.

De start van dit onderzoek vond plaats in de afrondingsfase van het Early Warning-onderzoek en tegelijkertijd met een literatuurstudie van onderzoeksbureau Ecorys. Juist vanwege de vervroegde verkiezingen van 22 november 2006 is besloten deelonderzoeken parallel aan elkaar te laten verlopen. Vanwege de complexiteit van de materie en de verschillende invalshoeken is het synergievoordeel beperkt gebleven. Toch is het gelukt een verdere sprong voorwaarts te maken in het onderzoek naar kosten en baten van maatregelen in het sociale domein.

Het Ecorys literatuuronderzoek heeft een aantal blinde vlekken in de benodigde achtergrondliteratuur aan het licht gebracht. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat er weinig tot geen literatuur beschikbaar is om de omvang van effecten als gevolg van maatregelen op wijkniveau te kunnen bepalen. Ook met behulp van een breed scala aan experts is het niet mogelijk gebleken kwantitatieve relaties te leggen. Om deze redenen is een kwalitatief effectonderzoek uitgevoerd door middel van een zogenaamde Modelwijk.

Op basis van voorspellende indicatoren uit het Early Warning-onderzoek en aanvullende indicatoren vanuit diverse experts is de Modelwijk gebouwd. Op basis van 71 indicatoren zijn 298 causale relaties gelegd. Deze Modelwijk maakt het mogelijk de effecten van maatregelen op korte en lange termijn te analyseren. Naast de 20 afzonderlijke maatregelen zijn er ook maatregelpakketten samengesteld, bestaande uit het oorspronkelijke pakket van 20. Deze pakketten betreffen het pakket 'leren', 'werken' en 'veiligheid' en daarnaast een "ideaalpakket", opgesteld op basis van expert judgment. De Modelwijk is gevalideerd op basis van een gevoeligheidsanalyse. De resultaten van deze analyse zijn vergeleken met de uitkomsten van een correlatieonderzoek binnen Early Warning. De resultaten kwamen goed overeen, waarmee de Modelwijk voldoende gevalideerd is om maatregelen te kunnen toetsen en daar conclusies uit te trekken.

De maatregelen zijn geprioriteerd op hun lange termijn effect op de categorieën werkloosheid, imago van de wijk, tevredenheid over de wijk, overlastindicatoren (bekladding, vernieling, overig overlast) en op sociale cohesie (het gaat hier nadrukkelijk om fysieke

effecten en niet om welvaartseffecten, die benodigd zijn voor een MKBA). Naast een prioritering op effectiviteit zijn tevens de kosten per maatregel(pakket) berekend. Deze kosten zijn voor een (begrotings)periode van vier jaar contant gemaakt naar het basisjaar 2006.

Onderstaande tabel geeft de prioritering van de maatregelen, hun contant gemaakte kosten over een periode van 4 jaar, hun procentuele belasting op de totale kosten van alle maatregelen samen en een cumulatieve berekening van de kosten.

Rang	Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
	Totaal alle maatregelen	€ 48.956	100%	100%
1	Ideaal pakket	€ 30.374	62,0%	62,0%
	Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
	Totaal pakketten	€ 48.956	100%	100%
2	Pakket Leren	€ 23.247	47,5%	47,5%
3	Pakket Werken	€ 23.023	47,0%	94,5%
4	Pakket Veiligheid	€ 2.686	5,5%	100%
	Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
	Totaal alle maatregelen	€ 48.956	100%	100%
5	Multiprobleem gezinnen Case Management	€ 2.927	6,0%	6,0%
6	Begeleiden naar werk	€ 2.554	5,2%	11,2%
7	Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	€ 495	1,0%	12,2%
8	Inrichten leer- werkplekken	€ 7.882	16,1%	28,3%
9	Volgen van zorgkinderen	€ 1.477	3,0%	31,3%
10	Zorgen voor startkwalificaties	€ 4.887	10,0%	41,3%
11	Brede School	€ 16.307	33,3%	74,6%
12	Wijk en buurtcentrum	€ 746	1,5%	76,1%
13	Socialisatie trajecten	€ 1.477	3,0%	79,2%
14	Samenwerking tussen politie en instanties	€ 40	0,1%	79,2%
15	Beheer openbare ruimte	€ 571	1,2%	80,4%
16	De wijkagent	€ 193	0,4%	80,8%
17	Samenwerking tussen politie en bewoners	€ 207	0,4%	81,3%
18	Burgerparticipatietrajecten	€ 247	0,5%	81,7%
19	Sociale werkplekken	€ 7.205	14,7%	96,4%
20	Speelvoorzieningen afgestemd op leeftijd van jongeren	€ 233	0,5%	96,9%
21	Verkeersveiligheidsmaatregelen	€ 795	1,6%	98,5%
22	Samenscholingsverbod	€ 275	0,6%	99,1%
23	Plekken voor de jeugd	€ 80	0,2%	99,3%
24	Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering	€ 360	0,7%	100%

Ten aanzien van de onderzochte maatregelen in bovenstaande tabel zijn de volgende conclusies te trekken.

1. Het pakket 'ideaalpakket' scoort het best van alle pakketten. Op korte termijn worden de effecten van de beste veiligheidsmaatregelen zichtbaar, op langere termijn de effecten van de beste maatregelen uit de pakketten leren en werken.
2. Het maatregelpakket 'leren' scoort het best voor wat betreft effectiviteit op imago, tevredenheid, werkloosheid en sociale cohesie, het pakket 'werken' scoort iets minder, het pakket 'veiligheid' het minst. Dit laat zich uitleggen door het gegeven dat 'leren' iets toevoegt aan de zelfredzaamheid van mensen, werken iets minder en repressieve veiligheidsmaatregelen al helemaal niet. Deze toenemende zelfredzaamheid uit zich in afnemende overlast indicatoren. Bij onevenwichtige toename van deze zelfredzaamheid bestaat het risico tot migratie uit de wijk, dit is niet in het model opgenomen. Evenwichtige toename van zelfredzaamheid lijkt in dit stadium van het onderzoek het belangrijkste effect van het maatregelpakket leren.
3. De maatregelen Case Management en Brede school scoren het best als afzonderlijke maatregelen, dit heeft voornamelijk te maken met de breedte waarin de maatregelen ingrijpen. Het in eerste instantie negatieve imago van de Brede School wordt ruimschoots gecompenseerd door positieve invloeden op het imago in een later stadium.
4. De maatregel Samenscholingsverbod scoort het slechtst en leidt zelfs tot een afname van de sociale cohesie. Bij Samenscholingsverbod geldt dat het aantal samenscholingen niet enorm zal afnemen en dat het negatieve imago van de wijk als gevolg van het verbod zal uitstralen naar de overige indicatoren van de wijk.
5. De maatregel Plekken voor de jeugd (JOP) scoort goed indien de plek op de juiste locatie wordt neergelegd, bij voorkeur in overleg met de omgeving. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, bestaat het risico dat de maatregel averechts uitpakt. De toename van het aantal hangkinderen en – jongeren leidt in dat geval tot een toename van overlast en juist tot een afname van sociale cohesie (ouders ontmoeten elkaar bij kinderspeelplaatsen, niet bij jongerenontmoetingsplekken).

Kosten van maatregelen

6. De totale kosten voor de maatregelenpakketten bedragen, indien zij zijn opgebouwd uit eenmalige en jaarlijkse kosten gedurende een begrotingsperiode van vier jaren per wijk ongeveer € 50 miljoen indien deze voor ongeveer de helft van haar 8.765 inwoners per probleemwijk dient te worden uitgevoerd. Dit is opgebouwd uit eenmalige kosten van € 25 miljoen en jaarlijkse kosten van € 6,5 miljoen. Voor de 122 probleemwijken in het onderzoek betekent dit een totaalbedrag van € 6 miljard voor een periode van 4 jaren. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen welk percentage van de maatregelen kan worden uitgevoerd, voor dit onderzoek is als uitgangspunt gekozen dat 50% van de probleemwijken in aanmerking komt voor een maatregelpakket. Indien wordt uitgegaan van 2,3 inwoners per woning (CBS) dient er in een periode van vier jaren per woning ongeveer € 14.000 te worden geïnvesteerd om (mogelijke) problemen aan te pakken.

Conclusies onderzoek

Navolgend worden de belangrijkste conclusies van het onderzoek beschreven.

7. Het onderzoek heeft tot verdergaande resultaten geleid voor wat betreft effecten van maatregelen in het sociale domein dan tot nog toe in eerdere onderzoeken naar dit

thema, vooral het integrale aspect is niet in veel andere onderzoeken toegepast. De gehanteerde onderzoeksaanpak, literatuurstudie, expert meetings, modelsimulatie, et cetera. heeft tot een rijke verzameling achtergrondinformatie geleid en heeft daarnaast een aantal blinde vlekken in het kennisdomein aan het licht gebracht.

Conclusies Modelwijk

8. In de Modelwijk zijn de relaties omschreven tussen de indicatoren uit het Early Warning- onderzoek. De relaties geven een redelijk beeld van de werkelijkheid, en leiden tot bruikbare resultaten van toetsingen van de maatregelen.
9. Voor de indicatoren zijn zo mogelijk gemiddelde waarden bepaald, zo bedraagt het gemiddeld aantal huurwoningen in de sociale sector 50,34% en bedraagt het gemiddeld aantal kinderen per gezin 2,018%. Voor de oorspronkelijke indicatoren zijn 30 van de 37 gemiddelde waarden bekend, van de aanvullende indicatoren zijn maar 5 van de 29 bekend. Het toevoegen van indicatoren heeft op deze wijze dan wel tot een sluitend model geleid, het heeft niet tot een significanter model geleid.
10. Van de onderlinge relaties tussen de indicatoren is weinig tot geen literatuur beschikbaar op wijkniveau. De relaties tussen de indicatoren zijn hiermee kwalitatief gebleven. Een en ander leidt in combinatie met de voorgaande bullet tot de onmogelijke opgave om een integrale MKBA op te stellen, wél is het mogelijk een goed kwalitatief beeld te schetsen.
11. Er zitten een aantal beperkingen aan (de werking van) het model. Migratie in en uit de wijk is hierbij de belangrijkste, ook de onmogelijkheid om de bevolkingssamenstelling aan te passen aan het ouder worden van de bewoners van de wijk, de zogenaamde cohortwerking, is een belangrijk nadeel.

Conclusies Maatregelen

12. De maatregelen die voortvloeien uit het Early Warning-onderzoek zijn voor verschillende uitleg vatbaar, door de onderzoekers is derhalve een aanvullende beschrijving gegeven. Belangrijkste ontbrekende factoren zijn concrete omschrijving, uitvoerende instantie, moment van uitvoeren (eenmalig of permanent) en doelstelling van de maatregel.
13. De overlap tussen maatregelen is groot, in sommige gevallen vormt een aparte maatregel feitelijk een onderdeel van een andere, bredere maatregel. (bijvoorbeeld speelvoorzieningen). Een en ander kan worden opgevangen door de suggestie bij bovenstaande conclusie.

Aanbevelingen onderzoek

Door de onderzoekers worden ook nog een aantal aanbevelingen gedaan ten aanzien van het onderzoeken van probleemwijken specifiek en ten aanzien van MKBA's in het sociale domein in het algemeen.

Om tot verbetering van het resultaat te komen

14. Verder uitwerken model op basis van Early Warning-indicatoren
Het model is waardevol gebleken, maar heeft op een aantal punten tekortkomingen en onduidelijke uitgangspunten. Dit heeft mede te maken met het feit dat het model niet het doel van deze studie was, maar een middel. Toch heeft de modelsituatie de potentie om zich tot waardevol instrument te ontwikkelen, om deze reden zou het model verder uitgewerkt moeten worden.

15. Concretiseren van de maatregelen

De maatregelen die uit het Early Warning-onderzoek naar voren komen zijn na bewerking bruikbaar gebleken, maar ontberen nog een heldere en eenduidige omschrijving. Hier zou aanvullend aandacht aan moeten worden besteed.

16. Beter betrekken van het kennisveld in het sociaal domein

Uit gesprekken met experts blijkt dat de bereidheid om mee te denken groot is. Het korte termijn karakter van dit onderzoek heeft er echter toe geleid dat er keuzes zijn gemaakt ten aanzien van de hoeveelheid te betrekken experts en daarmee samenhangende kennis.

Door een onderzoekstraject over langere tijd uit te smeren kunnen tijd en geld efficiënter worden besteed om tot nog sterker onderbouwde conclusies te komen en experts de gelegenheid te geven hun kennis te delen.

Om tot een MKBA te komen

17. Niet alle, maar wel de maatgevende relaties dienen waar nodig te worden vertaald in welvaartseffecten en vervolgens gekwantificeerd te worden zodat het opstellen van een MKBA mogelijk is. De relaties zijn door dit onderzoek beter in beeld gebracht, maar er zal nog onderzoek moeten plaatsvinden naar de omvang van deze relaties. Hierbij ligt een nadrukkelijke uitdaging voor zowel het landelijk beleid als voor de lokale overheden. Alle voorbehouden voor bruikbaarheid van de resultaten dienen hierbij wel duidelijk voor ogen te blijven. Daarnaast dient inzicht te komen in de reikwijdte van indirecte effecten en de doorlooptijd van de MKBA (een economische afschrijvingsduur van 20 of 30 jaren of een heel mensenleven).

Om tot een kennisveld te komen

18. Zonder gedegen ex post onderzoek geen bruikbare resultaten

Bij een groot aantal beleidsmaatregelen is van tevoren een schatting gemaakt over de effectiviteit van deze maatregelen. Het komt echter zeer weinig voor dat er achteraf een analyse is gemaakt van de daadwerkelijke effectiviteit van beleid. Indien deze ex post studies voor een aantal sleutelonderwerpen worden uitgevoerd, ontstaat een waardevolle bron aan informatie, die voor het opstellen van MKBA's geschikt is.

19. Het sociaal domein heeft een eigen richtlijn en methodiek voor MKBA nodig

Net als in de infrastructurele wereld, waar een handleiding OEI voorhanden is, is ook in het sociale domein een leidraad wenselijk. Deze leidraad schrijft op basis van wetenschappelijk onderzoek voor welke regels ten aanzien van het bepalen van kosten en baten binnen het sociale domein gelden. Op deze wijze wordt voorkomen dat in ieder onderzoek "het wiel wordt uitgevonden" en maakt de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken beter vergelijkbaar.

HOOFDSTUK

1

Aanleiding onderzoek

1.1

GROTE STEDENBELEID (GSB)

Onder het motto “Samenwerken aan de Krachtige stad, Grote stedenbeleid 2005-2009” voert het Ministerie van Binnenlandse zaken een programma uit ter bevordering van het klimaat in de grote steden in Nederland. Afgeleid van de maatschappelijke effecten - de vijf outcomedoelstellingen - spreken Rijk en steden per Brede Doeluitkering concrete resultaten af voor de GSB-periode 2005 – 2009. Voor de thema's Sociaal, Fysiek en Economie bestaat het GSB III uit maatregelpakketten, waarvan in 2009 de uitkomst zal worden gemeten. Juist in deze grote steden bestaan veel probleemwijken, die prioriteit in deze aanpak krijgen. Deze probleemwijken zijn in een voorgaand onderzoek naar Early Warning-indicatoren in beeld gebracht.

1.2

EARLY WARNING

Voorafgaand aan dit onderzoek hebben Stichting Atlas voor Gemeenten en ARCADIS onderzoek gedaan naar een mogelijkheid voor een waarschuwingssysteem om het afglijden van wijken tot probleemwijk tijdig te signaleren. Dit zogenaamde Early Warning-systeem is op wijkniveau op basis van een viercijferig postcode-onderzoek onder 6.000 wijken opgezet en is getoetst bij een selectie probleemwijken. Uit deze toetsing zijn 20 maatregelen naar voren gekomen, die getoetst dienen te worden op kosten en baten. In het onderzoek zijn zo'n 122 wijken met een gemiddeld inwonertal van 8.765 inwoners, in totaal zo'n 8.789 inwoners, aangeduid als probleemwijk en verder onderzocht.

1.3

VOORLIGGEND ONDERZOEK

De start van dit onderzoek vond plaats in de afrondingsfase van het Early Warning-onderzoek en tegelijkertijd met een literatuurstudie van onderzoeksbureau Ecorys. Juist vanwege de vervroegde verkiezingen van 22 november 2006 is besloten deelonderzoeken parallel aan elkaar te laten verlopen. Vanwege de complexiteit van de materie en de verschillende invalshoeken is het synergievoordeel beperkt gebleven. Toch is het gelukt een verdere sprong voorwaarts te maken in het onderzoek naar kosten en baten van maatregelen in het sociale domein.

1.4

LEESWIJZER

Het onderzoek is opgebouwd uit 4 fasen, te weten een voorbereidingsfase, een fase met expert meetings, een fase waarin de Modelwijk is gebouwd en ten slotte een fase waarin geanalyseerd, geverifieerd en gerapporteerd is. Deze rapportage is dan ook in deze vier gedeelten opgedeeld. De rapportage sluit af met conclusies en aanbevelingen.

HOOFDSTUK 2 Opbouw onderzoek

Dit onderzoek bouwt voort op de resultaten uit het Early Warning-onderzoek, namelijk de voorspellende indicatoren en de maatregelen. Daar waar informatie ontbrak is door eigen literatuurstudie gezocht naar praktische en/of theoretische aanknopingspunten. Ook is gebruik gemaakt van de kennis van diverse experts, zowel uit de praktijk (gemeenten Dordrecht, Hoogvliet, Den Haag) als uit theorie (OTB Delft, TU Delft, Centrum voor Arbeid en Beleid, Rijksuniversiteit Utrecht) en overheid (Ministerie van BZK, Ministerie van OC en W, CWI, Forum, et cetera). Daarnaast hebben diverse specialisten vanuit ARCADIS hun bijdrage geleverd. Tot slot zijn de resultaten van het literatuuronderzoek van Ecorys meegenomen in het onderzoek.

2.1

INSTEEL ONDERZOEK

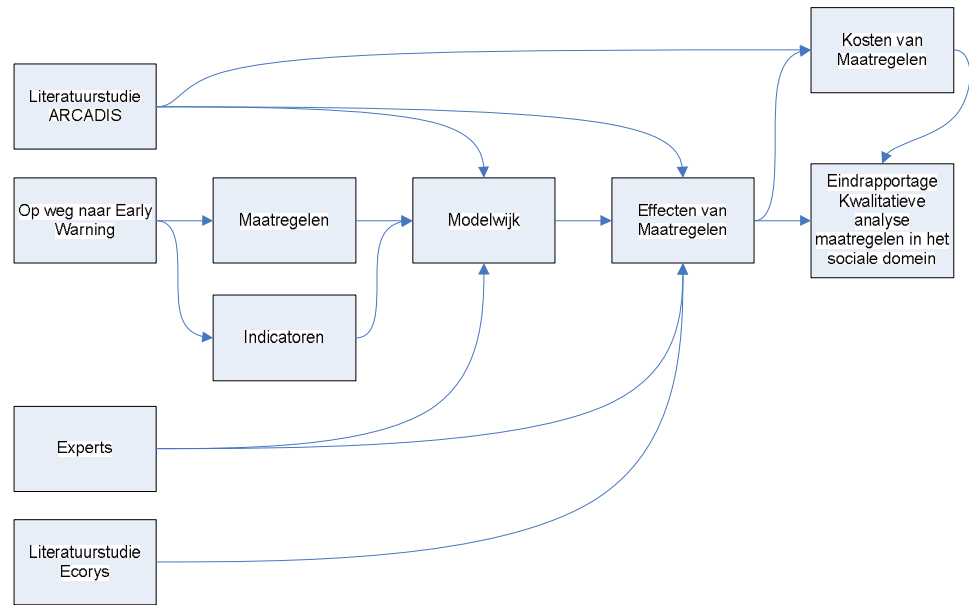
De oorspronkelijke insteek van het onderzoek was een kwantitatieve MKBA op te stellen. Hierbij zouden zowel kosten als baten zoveel mogelijk in € worden uitgedrukt, zodat de verschillende maatregelen tegen elkaar uitgezet kunnen worden. Op deze wijze kan een keuze worden gemaakt voor maatregelen met de relatief beste verhouding tussen maatschappelijke kosten en baten.

In het sociale domein ontbreekt het echter aan gedegen (ex post) studies, die aantoonbare causale relaties in het ingrijpen in het sociale domein kunnen aantonen. De studies die wél beschikbaar zijn, bekijken de problematiek vanuit een top down niveau, ofwel beleidsmatig niveau en niet zozeer bottom up, vanuit de wijk.

Met bovenstaande achtergrond is gekozen om een kwalitatieve MKBA op te stellen met een kwantitatieve kostencomponent. Op deze wijze kan een prioritering worden aangegeven in het type te nemen maatregelen, waarna het benodigd budget voor uitvoering van de maatregelen kan worden vastgesteld. Deze kostencomponent verschilt in zoverre van een gangbare MKBA dat het de kosten voor de overheid beschrijft en niet zozeer de kosten voor de maatschappij als geheel. Dat de bekostiging van de maatregelen met belastinggeld en daarmee maatschappelijk geld wordt gefinancierd, maakt dat deze werkwijze acceptabel is.

De aanpak van het onderzoek is onderstaand beschreven, in de volgende paragrafen zal dieper op deze onderdelen worden ingegaan.

Afbeelding 2.1
Opbouw onderzoek

2.2 LITERATUURSTUDIE

Naast literatuurstudie door ARCADIS heeft separaat van dit onderzoek ook literatuurstudie plaatsgevonden door Ecorys, navolgend zijn de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek weergegeven.

1. Voor uitvoering van een KBA voor de sociale pijler zijn er een groot aantal witte vlekken. In onderstaande tabel worden de conclusies ten aanzien van de witte vlekken samengevat.

Tabel 2.2-1
Belangrijkste resultaten Ecorys literatuurstudie

Thema	Witte vlekken Effectiviteit/ Gedragseffecten	Witte vlekken Waardering in welvaart
Leren	Met name effectiviteitsstudies voor Nederlandse maatregelen ontbreken	Vertaling van sociale aspecten naar welvaart (monetarisering)
Werken	Methodologisch verbeteringen in effectiviteitsstudies van maatregelen (controle groepen) mogelijk	OEI-kader biedt handvaten voor waardering in welvaart, maar nauwelijks KBA's van maatregelen uitgevoerd in NL
Veiligheid en leefbaarheid	Veel onderzoek binnen thema veiligheid, maar ex-post effectiviteitsstudies van specifieke maatregelen NL ontbreken	Over waardering van veiligheid is veel bekend Waardering sociale aspecten ontbreekt
Overig	Effectiviteitsstudies integratie/sociale participatie ontbreken Ex-post evaluaties beleid tav ruimtelijke beleid ontbreken	Waardering sociale aspecten ontbreekt

Bron: Ecorys

2. Veel van de beschouwde studies hebben een algemeen karakter en zijn niet direct toepasbaar op maatregel- of wijkniveau.

3. Doordat ex-post effectiviteitstudies niet stelselmatig worden uitgevoerd voor maatregelen in de sociale pijler ontbreken goede kwantitatieve inzichten voor de Nederlandse situatie.
4. In kaart brengen van baten van sociale investeringen speelt bij meerdere partijen.

2.3

INPUT VANUIT EARLY WARNING

Voorafgaand aan dit onderzoek hebben Stichting Atlas voor Gemeenten en ARCADIS onderzoek gedaan naar een mogelijkheid voor een waarschuwingssysteem om het afglijden van wijken tot probleemwijk tijdig te signaleren. In dit onderzoek zijn 23 voorspellende indicatoren aangewezen die een voorspellende waarde hebben voor een mogelijk afglijden van de wijk. Het betreft de volgende indicatoren (een plus (+) houdt een positieve relatie in, een min (-) een negatieve relatie):

Tabel 2.2-2

Voorspellende indicatoren uit de categorie Bevolking

Categorie Bevolking	Indicator	Verband
Bevolkingssamenstelling	Aandeel jongeren 0-9 jaar	+
	Aandeel jongeren 10-19 jaar	-
	Aandeel ouderen 65	+
	Aandeel Turken	+
	Ruimtelijk gemiddelde van het aandeel Marokkanen	-
	Ruimtelijk gemiddelde van het aandeel Antillianen	-
	Aandeel zelfstandigen	+
Bevolkingssamenhang	Sociale cohesie	+
	Sociale cohesie in de stad	+
Sociaal-economische positie	Aandeel langdurig werklozen (> 3 jr.)	-
	Kruitvat-indicator (aandeel werklozen in een kansrijke omgeving)	-
	Kruitvat-indicator jongeren (aandeel werkloze jongeren in een kansrijke omgeving)	-
	Aandeel hogere inkomensgroepen	+

Tabel 2.2-3

Voorspellende indicatoren uit de categorie Fysieke woonomgeving

Categorie Fysieke woonomgeving	Indicator	Verband
	Percentage hoogbouw	-
	Percentage sociale huurwoningen	-
	Tevredenheid met de bebouwde omgeving	+
	Gemiddelde bouwperiode 1975-1985 (bloemkoolwijken)	-
	Aantal winkels (voor dagelijkse boodschappen)	-
	Aantal winkels met veel jongeren van 0-19 jaar in de buurt	-
	Aantal scholen voorbasisonderwijs	-
	Aantal cafés in de wijk (alleen voor steden)	-

Tabel 2.2-4

Voorspellende indicatoren uit de categorie Geografische ligging

Categorie	Indicator	Verband
Geografische ligging		
Mate van stedelijkheid	Omvang van de stad	-
	Afstand van de wijk tot het centrum van de stad	+
Mate van agglomeratie	Meegenomen in de kruisvatindex	

Deze indicatoren zijn gegroepeerd naar componenten die het volgende veronderstelde verband met elkaar hebben:

Afbeelding 2.2

De veronderstelde causale keten uit het Early Warning-onderzoek

Bron: Op weg naar Early Warning, Stichting Atlas voor Gemeenten

In diverse probleemwijken is gekeken in hoeverre dit statistisch beeld in werkelijkheid werd gedeeld en welke succesvolle maatregelen deze wijken ondernomen hebben om tot een stopzetting of zelfs omkering van het afglijden van de wijk te komen. Hieruit zijn 20 verschillende maatregelen naar voren gekomen, onderverdeeld in de categorieën werken, leren, veiligheid. Het aspect wonen is niet meegenomen, omdat het Ministerie van VROM ten tijde van dit onderzoek met een soortgelijk onderzoek bezig was.

Onderstaand zijn deze maatregelen kort benoemd, in hoofdstuk 4 worden de maatregelen, hun kosten en effecten uitvoerig omschreven.

Tabel 1.2-5

20 maatregelen in het sociale domein

Maatregelgroep	Maatregelen
Werken	Inrichten leer- werkplekken
	Begeleiden naar werk
	Zorgen voor startkwalificaties
	Sociale werkplekken
	Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties
Leren	Brede School
	Volgen van zorgkinderen
	Speelvoorzieningen afgestemd op leeftijd van jongeren
	Wijk en buurtcentrum
	Plekken voor de jeugd
	Socialisatie trajecten
	Multiprobleem gezinnen Case Management
Veiligheid	De Wijkagent
	Samenwerking tussen politie en instanties
	Samenwerking tussen politie en bewoners
	Verkeersveiligheidsmaatregelen
	Beheer openbare ruimte
	Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering
	Samenscholingsverbod
	Burgerparticipatietrajecten

2.4

MAATSCHAPPELIJKE KOSTEN BATEN ANALYSE (MKBA)

Een MKBA onderzoekt de maatschappelijke kosten en baten van gebeurtenissen ten opzichte van een nulsituatie, waarin deze gebeurtenissen niet zouden optreden. MKBA's worden in Nederland steeds meer gebruikt als beslissingsondersteunende analyse bij grootschalige projecten, voornamelijk in de infrastructuur. Vanuit deze sector is dan ook een handleiding opgesteld, aan de hand waarvan MKBA's dienen te worden vervaardigd. Deze leidraad, de OEI leidraad (Overzicht Effecten Infrastructuur) beschrijft hoe effecten op maatschappelijk niveau dienen te worden bepaald en hoe deze in een MKBA vervat dienen te worden. Bij het effectonderzoek wordt onderscheid gemaakt naar directe, indirecte en externe effecten. Het CPB vereist in dit type situaties een onderbouwing door middel van een MKBA.

Juist bij infrastructurele MKBA's zijn de directe effecten vaak maatgevend. Het gaat hierbij om de effecten voor exploitanten of gebruikers van infrastructuur. Naast het feit dat deze effecten aantoonbaar op zullen treden of juist uit zullen blijven, worden de kosten en baten bij infrastructuurprojecten door middel van directe effecten omschreven: de doelstellingen van een stuk infrastructuur zijn terug te vinden in de effecten. De indirecte effecten, het gevolg van de directe effecten, zijn vaak beperkt en niet eenvoudig aan te tonen. In veel gevallen gaat het bij indirecte effecten om herverdelingseffecten en niet om additionele effecten bovenop de directe effecten.

Een voorbeeld hierbij betreft de verbreding van een snelweg. Een mogelijk direct effect hiervan betreft een beperking in reistijd voor alle gebruikers. Indirecte effecten, zoals het goedkoper worden van producten als gevolg van deze efficiëntieslag voor transportkosten worden niet meegenomen.

Bij effecten van maatregelen in het sociale domein zijn niet alleen de directe, maar juist de indirecte effecten interessant. Door een samenstel van repressieve, curatieve en preventieve maatregelen proberen vier ministeries het reilen en zeilen van het stedelijk gebied mede te beïnvloeden. De gevolgen van de directe effecten zijn hierbij juist interessant. Voor dit onderzoek is dan ook een methodiek toegepast die niet alleen de directe effecten in beeld brengt, maar juist ook de indirecte effecten: waar de winst te behalen is. Uiteraard wordt daarbij wel rekening gehouden met dubbelleningen.

Aanname: Niet alleen de directe effecten, maar juist ook de indirecte effecten van maatregelen in het sociale domein zijn interessant om te analyseren.

Daarnaast dient iedere onderzochte gebeurtenis binnen een MKBA een situatie te bevatten waarin de autonome ontwikkelingen, zonder gebeurtenis zijn verwerkt, de zogenaamde "nulvariant". Omdat er geen onderzoek bestaat naar de autonome ontwikkeling van probleemwijken in Nederland en het niet voor de hand liggend is ervan uit te gaan dat de situatie "alleen maar erger" wordt, is gekozen om de huidige situatie als nulvariant te kiezen. Hiermee stelt iedere wijziging ten opzichte van de huidige situatie de daadwerkelijke verbetering of verslechtering als gevolg van een maatregel voor.

Aanname: De huidige situatie zal als nulsituatie worden beschouwd.

2.5

EXPERTMEETINGS

Gedurende het onderzoek is een tweetal Expert Meetings gehouden, waaraan diverse partijen vanuit de theorie en de praktijk hebben deelgenomen. Het doel van de Expert Meetings was de bepaling van de oorzaak-gevolg relaties die met de maatregelen samenhangen. Kernvraag was dan ook: wat zijn de directe effecten die voortvloeien uit de diverse maatregelen en zijn deze positief of negatief? De gevonden oorzaak-gevolgrelaties zijn plenair besproken en vervolgens vastgelegd ten behoeve van de Modelwijk. De gevonden oorzaak-gevolgrelaties zijn weergegeven in hoofdstuk 4.

2.6

INTERVIEWS MET EXPERTS

Een aantal experts is buiten de expert meetings om geraadpleegd. Naast praktische afwegingen had deze insteek tot doel een "second opinion" te krijgen van de gevonden relaties. Naast theoretisch experts zijn ook vertegenwoordigers van twee probleemwijken geraadpleegd, namelijk de wijk Krispijn (Dordrecht) en Hoogvliet.

2.7

CORRELATIE STATISTISCHE GEGEVENS

Indien zich op basis van de expert meetings en de interviews belangrijke verbanden aftekenen, zullen deze tot slot in een soort "third opinion" worden geanalyseerd op correlatie in het Early Warning-model. Er zal dus gekeken worden of het gevonden empirisch verband ook daadwerkelijk statistisch kan worden aangetoond.

HOOFDSTUK 3 Modelwijk

De effecten van de maatregelen zijn getoetst aan de hand van een Modelwijk. Deze Modelwijk is opgebouwd uit de voorspellende indicatoren vanuit het Early Warning-onderzoek en is verrijkt met aanvullende indicatoren, om een gesloten systeem te creëren. Tussen deze indicatoren zijn vervolgens met behulp van experts en op basis van literatuur relaties gelegd om de mechanismen in een probleemwijk zo goed mogelijk te simuleren. Bij het bouwen van de Modelwijk is gekozen voor een combinatie van het Rapid Assessment Program (RAP) en een verdere bewerking met Microsoft Excel. Dit hoofdstuk sluit af met de mogelijkheden en beperkingen van de Modelwijk.

3.1

INDICATOREN

Zoals in de inleiding is aangegeven zijn de indicatoren vanuit het Early Warning-onderzoek gebruikt om de Modelwijk te bouwen. Hierbij zijn de voorspellende indicatoren aangevuld met aanvullende indicatoren om zoveel mogelijk eerste orde effecten te creëren in de Modelwijk teneinde het cyclische karakter van het model op gang te krijgen. De aanvullende indicatoren zijn voortgekomen uit interviews met experts en zijn enkel toegevoegd indien zij iets toevoegen aan de Modelwijk.

Aangezien het onderzoek voor het Early Warning-model en het voorliggend onderzoek parallel hebben verlopen, verschillen enkele indicatoren uit onderstaande tabel enigszins met de in hoofdstuk 2 vermelde indicatoren. Deze verschillen betreffen echter voornamelijk taxonomische verschillen, waarmee in essentie niets aan de input is veranderd.

Onderstaand zijn de voorspellende en aanvullende indicatoren afgebeeld.

Tabel 3.3-1

Indicatoren uit Early Warning, aangevuld met aanvullende indicatoren uit voorliggend onderzoek

Categorie	Indicatoren uit Early Warning	Aanvullende indicatoren
Bevolkingssamenstelling	Aandeel gezinnen met jonge kinderen	* Aandeel Antillianen *
	Aandeel jongeren oud	* Aandeel eenoudergezinnen *
	Aandeel kinderen	* Aandeel probleemgroepen *
	Aandeel Marokkanen	* Aandeel zorggezinnen *
	Aandeel midden en hoge inkomensgroepen	* Eenzijdigheid etnische mix *
	Aandeel ouderen	
	Aandeel Turken	
	Aantal kinderen per gezin	
	Aantal verslaafden	
Veiligheid en	Bekladding	* Aantal hangkinderen en -jongeren

Categorie	Indicatoren uit Early Warning	Aanvullende indicatoren
leefbaarheid		op straat *
	Overlast van dronken mensen	* Aantal hangvolwassenen op straat *
	Overlast van drugsgebruik	* Aantal samenscholingen jongeren *
	Overlast van kinderen en jongeren	* Aantal snelheidsovertredingen *
	Rommel op straat	* Echte criminaliteit *
	Vernielingen	* Kleine criminaliteit *
		* Parkeeroverlast *
		* Veiligheidsgevoel *
		* Verkeeroverlast *
Fysieke eigenschappen		* Aantal voorzieningen *
Beschikbaarheid banen	Beschikbaarheid banen	
Stedelijkheid	Doorstroming	* Bezettingsgraad woningen *
	Gemiddelde omvang woningen	* Clustering probleemgezinnen *
	Percentage hoogbouw	* Inbraakveiligheid panden *
	Percentage huurwoningen sociale sector	* Leegstand *
	Percentage koopwoningen (betaalbaar en duur)	* Onderhoudsniveau woningen *
	Aantal woningen uit periode 1975 - 1985	* Percentage koopwoningen (goedkoop)
	Nabijheid centrum	* Percentage particuliere huur onderste segment *
Fysieke eigenschappen	Hoeveelheid groen	* Blauw op straat *
	Imago van de wijk	* Kwaliteit hulp- en dienstverlening *
	Kwaliteit voorzieningen	* Zicht op panden *
	Tevredenheid over wijk	
	Aantal winkels	
Sociale samenhang	Deelname vereniging	* Betrokkenheid ouders *
	Interactie ouderen en allochtone jongeren	* Binding met de wijk *
	Sociale cohesie	* Interactie bewoners - omgeving *
		* Kennis van wijk en bewoners *
		* Overeenstemming Levensritmes *
		* Sociale controle *
		* Sociale frustratie *
Agglomeratie	Omvang van de agglomeratie	
Onderwijs	Schooluitval	* Kwaliteit scholen *
		* Taalvaardigheid *
		* Afwezigheid scholen *
Werkeloosheid	Percentage langdurig werklozen	
	Werkloosheid jongeren	
	Werkloosheidspercentage	

Met behulp van bovenstaande 71 indicatoren is de Modelwijk gebouwd. De relaties tussen de 71 indicatoren zijn weergegeven in de matrix in bijlage 5.

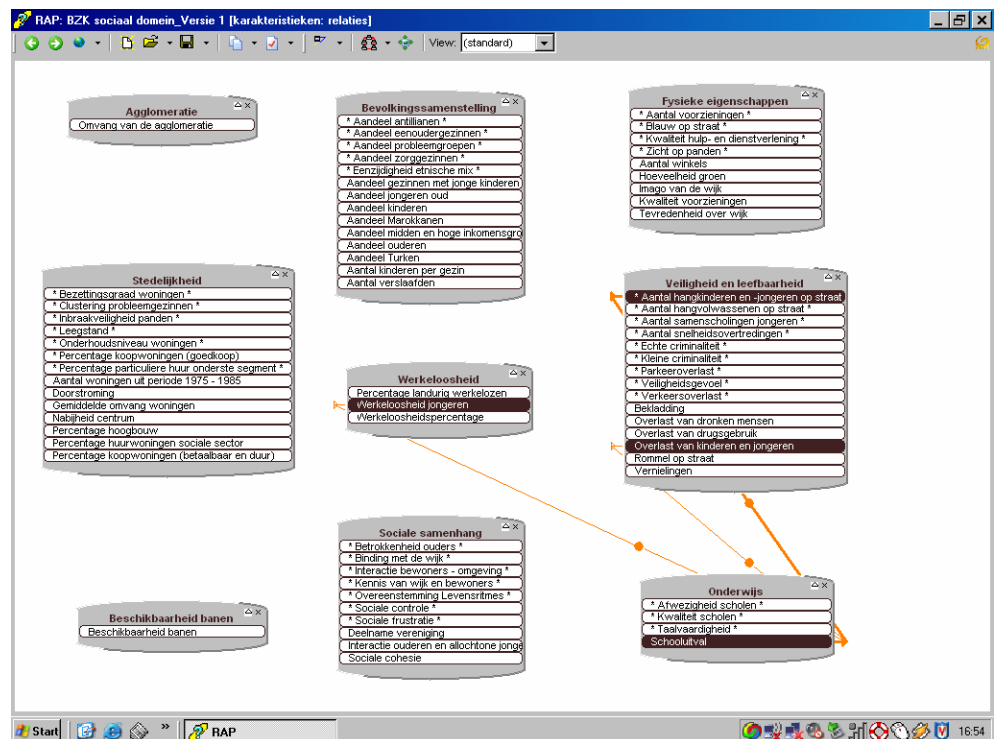
Aanname: de 71 indicatoren uit tabel 3.3-1 betreffen de meest maatgevende indicatoren om de mechanismen in een probleemwijk te kunnen beschrijven.

3.2

VERWERKING IN HET RAPID ASSESSMENT PROGRAM

Met behulp van de procesondersteuningssoftware Rapid Assessment Program (RAP) zijn relaties tussen de indicatoren gelegd. Deze relaties hebben een kwalitatief karakter (uitgedrukt in +++, ++, +, -, --, en - - -) en beschrijven enkel eerste orde oorzaak gevolg relaties. Door koppeling van deze relaties aan elkaar ontstaat een ketting van gebeurtenissen, vergelijkbaar met een gebeurtenissenboom. Omdat indicatoren meerdere keren in de keten kunnen voorkomen ontstaat een cyclisch effect, indien alle indicatoren op deze wijze met elkaar verbonden zijn, kan worden gesproken over een gesloten systeem ofwel een Model. In totaal zijn 298 relaties gelegd tussen de 71 x 71 indicatoren. Onderstaand is een illustratie van het RAP en één van haar eerste orde effectcluster weergegeven.

Afbeelding 3.3
Illustratie indicatoren en hun relaties in RAP voor directe effecten 'schooluitval'

Het betreft hierbij de toename van de indicator 'Schooluitval' die drie directe, eerste orde gevolgen heeft (aangegeven met oranje lijnen tussen de indicatoren):

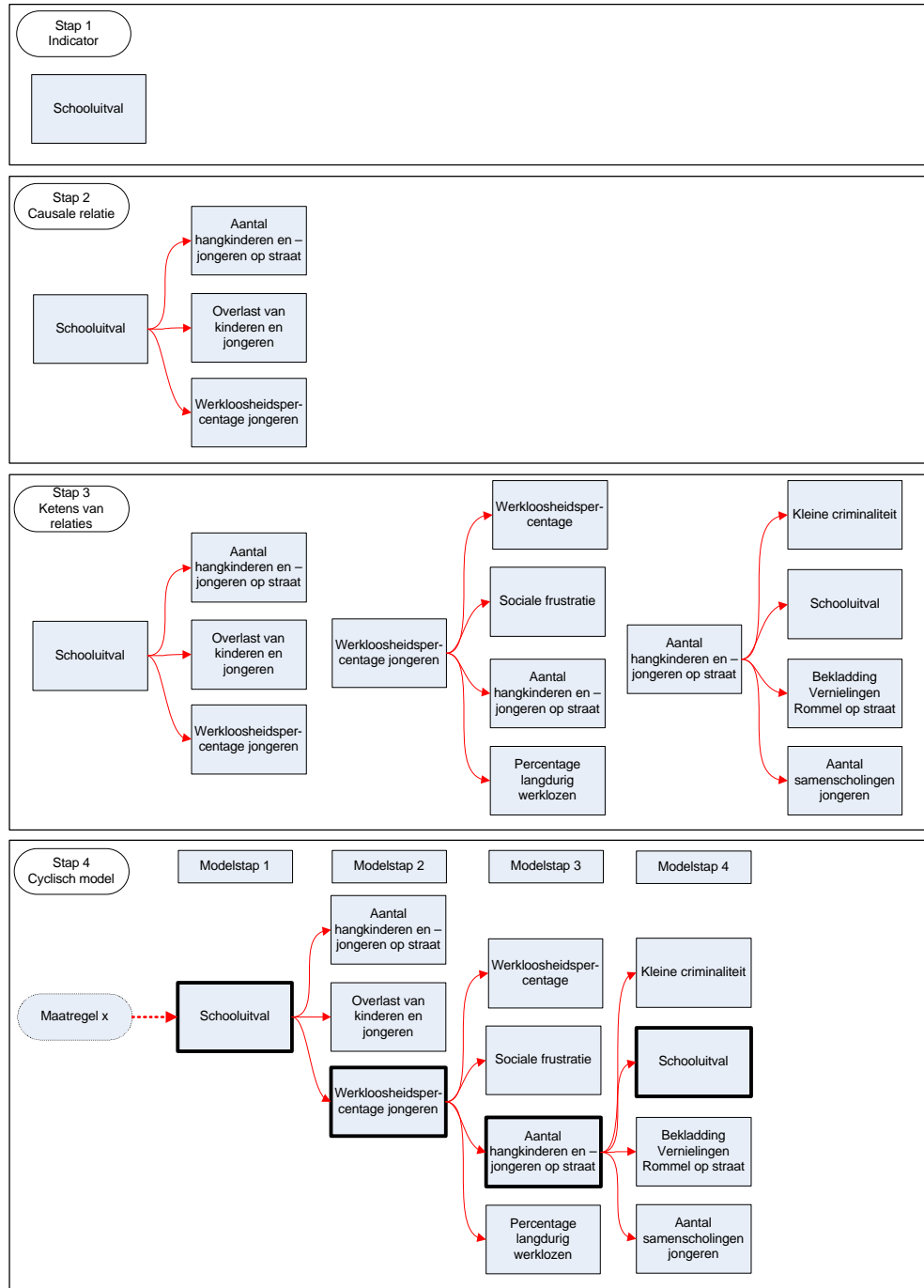
- § Toename aantal hangkinderen en jongeren op straat.
- § Toename overlast van kinderen en jongeren.
- § Toename werkloosheid jongeren.

Toepassing van het RAP maakt het mogelijk om niet alleen eerste orde effecten door te rekenen, maar ook tweede, derde, vierde en zo voort. Uit het type oorzaak – gevolg relaties is gebleken dat het 4e orde effect gemiddeld 20 tot 30 jaren nodig heeft om op te treden, de gemiddelde tijd per oorzaak gevolg relatie bedraagt 4 à 5 jaren. Om deze reden is het aantal ordes dat beschouwd wordt beperkt tot 4 stappen, waarmee het 4e orde effect wordt beschouwd.

Aanname: De indirecte effecten zullen tot maximaal de 4e orde worden beschouwd, vanwege de gemiddelde doorlooptijd van een keten van 4 effecten.

De opbouw van de Modelwijk is in onderstaande figuur 'van indicator tot model' beschreven in vier stappen.

Afbeelding 3.4
Van indicator tot model

In bovenstaande figuur is in Stap 4 een voorbeeld van een negatieve spiraal beschreven: Maatregel x leidt tot een toename van schooluitval. Een toename van schooluitval leidt tot een toename van de werkloosheid van jongeren, leidt op haar beurt tot een toename van het aantal hangkinderen en -jongeren op straat en leidt ten slotte tot een toename van schooluitval.

De relaties in het model betreffen enkel eerste orde relaties, de software koppelt deze relaties aan elkaar en zo ontstaan cyclische effecten. Naast bovenomschreven cycliciteit bestaan ook positieve cycli en alternerend positief en negatieve cycli. Tezamen vormen zij de Modelwijk.

Door (waar mogelijk) de gemiddelde waarden toe te kennen aan de indicatoren in de Modelwijk, is een gedeeltelijk kwantitatieve wijk ontstaan.

3.3 KWANTIFICERING IN EXCEL

Door de kwalitatieve relaties in het programma Excel om te zetten in kwantitatieve (deze mogelijkheid bestaat momenteel nog niet in het RAP) zijn de effecten van de individuele maatregelen, maar ook van groepen van maatregelen uit te drukken in getallen. Het ontbreken van achtergrondliteratuur heeft geleid tot het betrekken van expert judgement ten aanzien van de omvang van de relaties, waarmee een beeld verkregen kan worden van de omvang van de indirecte effecten.

Voor de voorspellende indicatoren uit het Early Warning-onderzoek zijn 30 van de 36 gemiddelde waarden bekend, van de uit dit onderzoek toegevoegde indicatoren zijn maar 8 van de 35 waarden bekend. Het toevoegen van indicatoren heeft op deze wijze dan wel tot een sluitend model geleid, het heeft niet tot een significanter model geleid.

De uiteindelijke kwantificering heeft nadrukkelijk niet tot doel de opbrengsten in € te berekenen en vervolgens in de MKBA te gebruiken. De modellering heeft daarvoor eenmaal te beperkte reikwijdte, hierop zal in volgende paragraaf nader worden ingegaan.

3.4 MOGELIJKHEDEN EN BEPERKINGEN VAN DE MODELWIJK

Een model is een voor de doeleinden van het onderzoek zo realistisch mogelijke weergave van de werkelijkheid. Hoe meer elementen in het model worden meegenomen, hoe dichter het de realiteit kan benaderen, maar tegelijkertijd wordt het model complexer en is het minder eenvoudig de relaties aan de realiteit te staven. Navolgend worden de mogelijkheden en de beperkingen van de Modelwijk beschreven.

3.4.1 MOGELIJKHEDEN VAN DE MODELWIJK

Het model beschrijft de relaties tussen de voor probleemwijken relevante indicatoren. Doordat bij het bepalen van de relaties steeds is gezocht naar de eerste orde effecten van veranderingen in een indicator is het mogelijk om een ketting aan gebeurtenissen te modelleren. Op deze wijze ontstaat een soort gebeurtenissenboom die de gevolgen van maatregelen voor relevante indicatoren inzichtelijk maakt. Het kan gebeuren dat er cyclische effecten ontstaan, net als in de werkelijkheid, een en ander maakt het model zeer bruikbaar voor het sociale domein.

3.4.2 BEPERKINGEN VAN DE MODELWIJK

Cohort effect

De samenstelling van de wijk is zoals aangegeven vastgelegd in de indicatoren, kinderen, jongeren, ouderen, etc. zijn volgens kenmerkende percentages vastgelegd in de Modelwijk. In de Modelwijk worden mensen niet ouder, zij blijven dezelfde leeftijd houden. In de praktijk worden de bewoners in de wijk echter ouder terwijl de maatregel geïmplementeerd worden en effect krijgen. Indien de samenstelling van de bevolking hierdoor verhoudingsgewijs verandert, kan dat de effecten van de maatregelen beïnvloeden.

Migratie in en uit de wijk

De hoeveelheid inwoners is een startvariabele in het model, het totaal aantal inwoners in probleem wijken bedraagt in Nederland ongeveer 1 miljoen inwoners, verdeeld over 122 wijken. In het model zijn echter geen indicatoren opgenomen die een inschatting van het migratiesaldo kunnen geven.

Autonome ontwikkeling

Het model is statisch, dat wil zeggen dat de waarden van de indicatoren ten opzichte van elkaar onveranderlijk zijn. De autonome ontwikkeling van de wijk is weergegeven als de situatie van de wijk op dit moment, een soort snapshot.

Verbetering van de wijk

De maatregelen hebben tot doel de situatie in de wijk te verbeteren. Indien de situatie in de wijk verandert, zullen dus ook de (start)waarden van de indicatoren veranderen. De mate waarin dat gebeurt, bepaalt of de wijk nog de status probleemwijk heeft, of inmiddels deze status is ontstegen. Het is in dit stadium van het onderzoek onbekend wat de waarden van die indicatoren zouden zijn indien het een "niet probleemwijk" betreft.

Met bovenstaande redenen is gekozen om maximaal 20 jaren door te rekenen in een wijk, omdat de waarden van de indicatoren inmiddels zover gewijzigd zijn, dat het niet meer mogelijk is te bepalen of er nog sprake is van een probleemwijk. Een en ander houdt in dat effecten tot en met de 4^e orde zullen worden bepaald en beschreven.

3.5

VALIDATIE MODELWIJK

De verbanden in Modelwijk zijn deels gebaseerd op literatuurstudie en deels op meningen van experts. Hoewel grondig onderzoek heeft plaatsgevonden is deze werkwijze niet afdoende om de verbanden in de Modelwijk te valideren. Er is een methode ontwikkeld om de validatie van de Modelwijk uit te kunnen voeren.

Op de indicatoren in de Modelwijk is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. De resultaten van deze analyse kunnen vervolgens vergeleken worden met een analyse op correlatie in het Early Warning-onderzoek: indien uit de Modelwijk blijkt dat indicator x een erg gevoelige en daarmee een maatgevende indicator is en uit de correlatietoets hetzelfde blijkt, kan worden gesteld dat het model wat indicator x betreft valide is en dat indicator x zeer waarschijnlijk in de praktijk ook maatgevend is.

De volgende korte en lange termijn maatgevende indicatoren zijn door middel van een gevoeligheidsanalyse op de Modelwijk bepaald:

Korte termijn

Verandering van de belangrijkste indicatoren leidt in eerste instantie tot relatief grote veranderingen in het model, hierbij is gekeken naar het aantal verschillende directe relaties die een indicator in het model heeft. De volgende indicatoren hebben de meeste relaties:

- § Werkloosheid.
- § Percentage koopwoningen (betaalbaar en duur).
- § Aandeel Marokkanen.
- § Aandeel verslaafden.
- § Imago van de wijk.
- § Tevredenheid van de wijk.

- § Aantal hangkinderen en –jongeren op straat.
- § Aantal hangvolwassenen op straat.
- § Veiligheidsgevoel.

Lange termijn

Verandering van de belangrijkste indicatoren leidt op termijn tot relatief grote veranderingen in het model. Dit heeft vooral te maken met de mate waarin de “olievlek” zich uitbreidt in het model. Navolgend is de top 5 belangrijkste indicatoren weergegeven.

- § Aandeel Marokkanen.
- § Imago van de wijk.
- § Aandeel midden en hoge inkomensgroepen.
- § Percentage huurwoningen sociale sector.
- § Gemiddelde omvang woningen.

Navolgend zijn de vijf minst belangrijke indicatoren weergegeven:

- § Aantal winkels.
- § Nabijheid centrum.
- § Aandeel ouderen.
- § Aantal kinderen per gezin.
- § Beschikbaarheid banen.

Bovenstaande karakteristieken van het model zijn gecorreleerd in het 6.000 wijken onderzoek, navolgend zijn de resultaten hiervan beschreven.

Validatie met Early Warning

Bovenstaande conclusies worden ten dele ondersteund door uitkomsten uit een model waarin verschillende structurele kenmerken van een wijk in verband zijn gebracht met de Leefbaarheids- en Veiligheidssituatie in de wijk.¹ Daaruit blijkt dat met name de leeftijdsopbouw van de bevolking en de sociaal-economische positie van de bevolking van belang zijn voor het verklaren van Leefbaarheid & Veiligheid. Met name in wijken met veel ouderen en gezinnen met kinderen is de leefbaarheid over het algemeen beter. Veel jongeren tussen 10 en 19 jaar zorgen vaak juist voor problemen. En daarnaast biedt ook het aandeel langdurig werklozen en het aantal werkloze jongeren een belangrijke verklaring voor problemen, en is het aandeel hogere inkomensgroepen in de wijk juist gunstig. Ook het aandeel Marokkanen hangt in het model samen met problemen, net als een aantal fysieke kenmerken: sociale huurwoningen, veel hoogbouw en de ligging in de stad. Als mensen tevreden zijn met de bebouwde omgeving hangt dat juist weer positief samen met leefbaarheid. Voor het aantal verslaafden in de wijk en het imago van de wijk waren geen indicatoren voorhanden, zodat het effect daarvan op leefbaarheid & veiligheid ook niet getoetst kon worden. In ieder geval blijkt dat een belangrijk deel van de indicatoren die door experts belangrijke leefbaarheids- en veiligheidsimplicaties worden toegedicht ook in werkelijkheid statistische samenhang te vertonen met de leefbaarheids- en veiligheidssituatie in de wijk.

¹ G.A. Marlet, I. Tames, C.M.C.M. van Woerkens, 2006: Op weg naar Early Warning (Stichting Atlas voor gemeenten, Utrecht).

3.6

CONCLUSIES MODELWIJK

- § In de Modelwijk zijn de relaties omschreven tussen de indicatoren uit het Early Warning-onderzoek. De relaties geven een redelijk beeld van de werkelijkheid, en leiden tot bruikbare resultaten van toetsingen van de maatregelen.
- § Voor de voorspellende indicatoren uit het Early Warning-onderzoek zijn 30 van de 36 gemiddelde waarden bekend, van de uit dit onderzoek toegevoegde indicatoren zijn maar 8 van de 35 waarden bekend. Het toevoegen van indicatoren heeft op deze wijze dan wel tot een sluitend model geleid, het heeft niet tot een significanter model geleid.
- § Instroom en uitstroom zijn maatgevende indicatoren die niet in het model zijn opgenomen, maar die wel degelijk tot meer inzicht kunnen leiden

HOOFDSTUK

4 Maatregelen

In dit hoofdstuk worden de maatregelen besproken. Om de informatie per maatregel zoveel mogelijk gebundeld te houden, zijn alle toelichtingen op de onderdelen in dit hoofdstuk vermeld en zijn de maatregelen en hun uitwerkingen in de bijlagen opgenomen. In de samenvatting en conclusies in dit hoofdstuk worden de belangrijkste maatregelen kort beschouwd. Daarnaast wordt een kostenschattning gegeven van het totale pakket aan maatregelen.

4.1

OORSPRONG MAATREGELEN

De maatregelen zijn voortgekomen uit het Early Warning-verificatieonderzoek dat bij diverse probleemwijken heeft plaatsgevonden. Het betreft maatregelen die in alle onderzochte probleemwijken succesvol waren geweest om achteruitgang af te remmen, te voorkomen of zelfs vooruitgang te boeken. Dit heeft geresulteerd in 20 maatregelen, onderverdeeld in de categorieën Leren, Werken en Veiligheid².

Aanvullende maatregelpakketten

Naast de afzonderlijke maatregelen zullen ook 4 andere pakketten worden onderzocht, namelijk:

- § Pakket Leren.
- § Pakket Werken.
- § Pakket Veiligheid.
- § Pakket Ideaal, het ideale maatregelpakket op basis van hoogste effectiviteit, verkregen door interviews met experts.

Dit onderzoek toetst de effecten van de maatregelen, die voortkomen uit onderzoek in probleemwijken, op een Modelwijk. Deze Modelwijk stelt de vereenvoudigde set van verbanden in deze zelfde probleemwijken voor, de effecten van de maatregelen worden getoetst aan de Modelwijk. Maar eigenlijk zijn deze maatregelen dus al uitgevoerd, zij het niet tegelijkertijd of volgens de uitwerking die in dit onderzoek is gehanteerd. Om deze reden wordt aangenomen dat 50% van de maatregelen reeds uitgevoerd is in de probleemwijken, en 50% nog niet.

Aanname: 50% van de maatregelen is reeds uitgevoerd in de probleemwijken. Om deze reden zullen de maatregelen voor 50% van de resterende wijken worden uitgevoerd.

² Oorspronkelijk was er ook nog sprake van een categorie Wonen, deze categorie is echter niet gebruikt in dit onderzoek, mede omdat VROM reeds bezig is met een vergelijkbaar onderzoek op het gebied van Wonen.

4.2

EFFECTEN VAN MAATREGELEN

Indien we het over effecten van maatregelen hebben, bedoelen we directe en indirecte effecten.

Directe effecten

De directe effecten van de 20 maatregelen zijn voortgekomen uit de Expert Meetings. Deze effecten zijn vervolgens besproken met theoretisch experts, maar ook met praktisch experts: vertegenwoordigers van de wijken Krispijn te Dordrecht en van Hoogvliet hebben de effecten op basis van praktijkkennis gevalideerd op compleetheid en hebben vervolgens de effecten geprioriteerd naar verwachte omvang. Op basis van deze "second opinion" zijn een aantal risico's gedefinieerd ten aanzien van de effecten van de maatregelen.

Indirecte effecten

De indirecte effecten van maatregelen volgen uit de verwerking in de Modelwijk. Zoals in Hoofdstuk 2 is aangegeven zijn de indirecte effecten tot de vierde orde kwalitatief beschouwd.

Resultaten effecten van maatregelen

De omvang van de relaties tussen maatregelen en indicatoren is onbekend, noch literatuurstudie, noch raadpleging van een expert meeting heeft geleid tot bruikbare resultaten voor de bepaling van de omvang van de directe effecten. Uit gesprekken met experts is het echter mogelijk gebleken een prioritering van effecten van maatregelen op te stellen, waarmee richting is gegeven aan de indirecte effecten.

Ideaal maatregelenpakket

Het ideale maatregelenpakket is gebaseerd op:

- § Kennis van theoretisch experts en praktisch experts.
- § Berekening met Modelwijk.
- § en geeft per categorie (werken, leren, veiligheid) de belangrijkste maatregelen weer.

Tabel 4.4-1

Ideaal maatregelenpakket op basis van mening experts

Ideaal maatregelenpakket
De wijkagent
Samenwerking tussen politie en instanties
Beheer openbare ruimte
Brede School
Inrichten leer- werkplekken
Zorgen voor startkwalificaties
Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties

Voor de indirecte effecten is vervolgens de effectiviteit van maatregelen in de Modelwijk gemeten op vier belangrijke thema's van het GSB, namelijk:

- § Werkgelegenheid.
- § Imago en tevredenheid van de wijk.
- § Leefbaarheid en veiligheid.
- § Sociale cohesie.

Op basis van deze vier criteria zijn de maatregelen tot aan het vierde orde effect in de Modelwijk geanalyseerd, met het volgende resultaat:

Tabel 4.4-2

Opsomming meest – minst effectieve maatregel in de 4^e orde volgens toetsing aan Modelwijk

Rank	Maatregel(pakket)
1	Ideaal maatregelpakket
2	Gehele pakket Leren
3	Gehele pakket Werken
4	Gehele pakket Veiligheid
5	Multiprobleem gezinnen Case Management
6	Begeleiden naar werk
7	Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties
8	Inrichten leer- werkplekken
9	Volgen van zorgkinderen
10	Zorgen voor startkwalificaties
11	Brede School
12	Wijk en buurtcentrum
13	Socialisatie trajecten
14	Samenwerking tussen politie en instanties
15	Beheer openbare ruimte
16	De wijkagent
17	Samenwerking tussen politie en bewoners
18	Burgerparticipatietrajecten
19	Sociale werkplekken
20	Speelvoorzieningen afgestemd op leeftijd van jongeren
21	Verkeersveiligheidsmaatregelen
22	Samenscholingsverbod
23	Plekken voor de jeugd
24	Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering

4.3 KOSTEN VAN MAATREGELEN

De kosten van de maatregelen liggen niet op de plank. Ook al klinken de benamingen van de maatregelen zeer bekend in de oren, er bestaan nauwelijks onderzoeken waarin de daadwerkelijke kosten van de maatregelen zijn beschreven. Enkel de Rekenkamer kent enkele evaluaties van beleidsprogramma's³. Hierin zijn echter praktische zaken als Huisvesting en beheer en onderhoud ervan niet meegenomen, zaken die voor een gedegen kostenraming wel degelijk van belang zijn. In de bijlagen zijn zowel de uitgangspunten als de kosten per maatregel opgenomen.

4.4 SAMENVATTING RESULTATEN MAATREGELEN

Onderstaand zijn de resultaten van de kostenraming van de maatregelen weergegeven. Naast de 20 afzonderlijke maatregelen is ook het "ideale pakket" aan maatregelen geraamd.

³ Zie bijvoorbeeld

De kosten zijn beschreven als eenmalige kosten, jaarlijkse kosten en contante kosten voor 30 en vier jaren.

Enmalige kosten

De eenmalige kosten bestaan voornamelijk uit bouwkosten voor bijvoorbeeld een aanvullende ruimte voor de Brede school, een werkplek voor een wijkagent of bedrijfsruimte voor sociale werkplekken. Deze kosten worden dus eenmalig gemaakt

Jaarlijkse kosten

De jaarlijkse kosten bestaan voornamelijk uit kosten voor beheer en onderhoud van de benodigde ruimten, de personele kosten en eventuele kosten voor gebruik van materieel. Deze kosten zijn ieder jaar meegenomen, óók in het eerste jaar.

Contante kosten

Onder de kolommen met Contante kosten wordt het totaal aan kosten beschreven die gedurende een periode van een x aantal jaren worden uitgegeven. Het betreft hier een sommatie van de contant gemaakte kosten naar het heden, naar 2006. Hierbij is rekening gehouden met het saldo van inflatie en rente, de discontovoet, die 4% bedraagt en waarmee alle huidige en toekomstige kosten zijn vertaald naar hun waarde in het jaar 2006. Met andere woorden: welk bedrag moet ik nu reserveren om de komende x jaren mijn kosten te kunnen betalen.

De kosten zijn per gemiddelde wijk (8.765 inwoners) weergegeven als prijspeil 2006, exclusief btw, maar inclusief eventuele lasten (werkgeverslasten, pensioenlasten, et cetera).

Tabel 4.4-3

Samenvatting kostenraming
maatregelen per wijk

	Enmalig (x 1.000)	Jaarlijks (x 1.000)	Contante kosten (30 jaar) (x 1.000)	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)
Totaal claim	€ 24.281	€ 6.536	€ 143.842	€ 48.956
Brede School	€ 10.206	€ 1.616	€ 39.766	€ 16.307
Volgen van zorgkinderen	€ 57	€ 376	€ 6.936	€ 1.477
Speelvoorzieningen	€ 233	€ 0	€ 233	€ 233
Wijk- en buurtcentrum	€ 465	€ 75	€ 1.827	€ 746
Plekken voor de jeugd (JOP)	€ 72	€ 2	€ 112	€ 80
Inrichten leer- en werkplekken	€ 5.472	€ 638	€ 17.150	€ 7.882
Begeleiden naar werk	€ 1.773	€ 207	€ 5.557	€ 2.554
Zorgen voor startkwalificaties	€ 2.999	€ 500	€ 12.144	€ 4.887
Sociale werkplekken	€ 1.517	€ 1.507	€ 29.076	€ 7.205
Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	€ 0	€ 131	€ 2.400	€ 495
De wijkagent	€ 27	€ 44	€ 829	€ 193
Samenwerking politie en instanties	€ 0	€ 11	€ 192	€ 40
Samenwerking politie en bewoners	€ 0	€ 55	€ 1.002	€ 207

	Eenmalig (x 1.000)	Jaarlijks (x 1.000)	Contante kosten (30 jaar) (x 1.000)	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)
Verkeersveiligheids- maatregelen	€ 745	€ 13	€ 986	€ 795
Beheer openbare ruimte	€ 438	€ 35	€ 1.080	€ 571
Politiekeurmerk veilig wonen	€ 0	€ 95	€ 1.743	€ 360
Samenscholingsverbod	€ 55	€ 58	€ 1.121	€ 275
Burgerparticipatie- trajecten	€ 131	€ 31	€ 693	€ 247
Case management	€ 32	€ 767	€ 14.061	€ 2.927
Socialisatie trajecten	€ 57	€ 376	€ 6.936	€ 1.477

Indien wordt uitgegaan van 2,3 inwoners per woning (CBS) dient er in een periode van vier jaren per woning dus ongeveer € 14.000 te worden geïnvesteerd om (mogelijke) problemen aan te pakken.

Naast de individuele maatregelen is ook het ideale maatregelpakket geraamd. De resultaten zijn in onderstaande tabel beschreven.

Tabel 4.4-4
Kostenraming ideaal pakket
maatregelen per wijk

	Eenmalig (x 1.000)	Jaarlijks (x 1.000)	Contante kosten (30 jaar) (x 1.000)	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)
Claim ideaal pakket	€ 19.143	€ 2.975	€ 73.561	€ 30.374
De wijkagent	€ 27	€ 44	€ 829	€ 193
Samenwerking politie en instanties	€ 0	€ 11	€ 192	€ 40
Beheer openbare ruimte	€ 438	€ 35	€ 1.080	€ 571
Brede School	€ 10.206	€ 1.616	€ 39.766	€ 16.307
Zorgen voor startkwalificaties	€ 2.999	€ 500	€ 12.144	€ 4.887
Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	€ 0	€ 131	€ 2.400	€ 495
Inrichten leer- en werkplekken	€ 5.472	€ 638	€ 17.150	€ 7.882

4.5 CONFRONTATIE KOSTEN EN OPBRENGSTEN

In de inleiding van deze rapportage is aangegeven dat een MKBA van maatregelen op basis van de huidige kennis van het sociale domein niet mogelijk is. Het is echter wel mogelijk de kosten van maatregelen neer te zetten naast de effectiviteitsprioritering van de onderzochte maatregelen.

Onderstaande tabel geeft de maatregelen in volgorde van effectiviteit weer, met daarachter weergegeven het percentiel van de totale claim dat zij voor hun rekening nemen. Deze percentages zijn in de laatste kolom cumulatief weergegeven.

Tabel 4.4-5
Aanzet tot meest effectieve
pakket

Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
Totaal alle maatregelen	€ 48.956	100%	100%
Ideaal pakket	€ 30.374	62,0%	62,0%
Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
Totaal pakketten	€ 48.956	100%	100%
Pakket Leren	€ 23.247	47,5%	47,5%
Pakket Werken	€ 23.023	47,0%	94,5%
Pakket Veiligheid	€ 2.686	5,5%	100%
Maatregel	Contante kosten (4 jaar) (x 1.000)	Relatief van totaal (%)	Cumulatief (%)
Totaal alle maatregelen	€ 48.956	100%	100%
Multiprobleem gezinnen Case Management	€ 2.927	6,0%	6,0%
Begeleiden naar werk	€ 2.554	5,2%	11,2%
Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	€ 495	1,0%	12,2%
Inrichten leer- werkplekken	€ 7.882	16,1%	28,3%
Volgen van zorgkinderen	€ 1.477	3,0%	31,3%
Zorgen voor startkwalificaties	€ 4.887	10,0%	41,3%
Brede School	€ 16.307	33,3%	74,6%
Wijk en buurtcentrum	€ 746	1,5%	76,1%
Socialisatie trajecten	€ 1.477	3,0%	79,2%
Samenwerking tussen politie en instanties	€ 40	0,1%	79,2%
Beheer openbare ruimte	€ 571	1,2%	80,4%
De Wijkagent	€ 193	0,4%	80,8%
Burgerparticipatietrajecten	€ 247	0,5%	81,3%
Sociale werkplekken	€ 7.205	14,7%	96,0%
Speelvoorzieningen afgestemd op leeftijd van jongeren	€ 233	0,5%	96,5%
Verkeersveiligheidsmaatregelen	€ 795	1,6%	98,1%
Samenscholingsverbod	€ 275	0,6%	98,7%
Plekken voor de jeugd	€ 80	0,2%	98,8%
Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering	€ 360	0,7%	99,6%
Samenwerking tussen politie en bewoners	€ 207	0,4%	100%

4.6

CONCLUSIES MAATREGELEN

- § Het maatregelpakket 'leren' scoort het best voor wat betreft effectiviteit op imago, tevredenheid, werkloosheid en sociale cohesie, het pakket 'werken' scoort iets minder, het pakket 'veiligheid' het minst. Dit laat zich uitleggen door het gegeven dat 'leren' iets toevoegt aan de zelfredzaamheid van mensen, werken iets minder en repressieve veiligheidsmaatregelen al helemaal niet. Deze toenemende zelfredzaamheid uit zich in afnemende overlast indicatoren.
Bij onevenwichtige toename van deze zelfredzaamheid bestaat het risico tot migratie uit de wijk, dit is niet in het model opgenomen. Evenwichtige toename van zelfredzaamheid lijkt in dit stadium van het onderzoek het belangrijkste effect van het maatregelpakket leren.
- § Het pakket 'ideaalpakket' scoort het best van alle pakketten. Op korte termijn worden de effecten van de beste veiligheidsmaatregelen zichtbaar, op langere termijn de effecten van de beste maatregelen uit de pakketten leren en veiligheid.
- § De maatregelen Case Management en Brede school scoren het best als afzonderlijke maatregelen, dit heeft voornamelijk te maken met de breedte waarin de maatregelen ingrijpen. Het in eerste instantie negatieve imago van de Brede School wordt ruimschoots gecompenseerd door positieve invloeden op het imago in een later stadium.
- § De maatregel Samenscholingsverbod scoort het slechtst en leidt zelfs tot een afname van de sociale cohesie⁴. Bij Samenscholingsverbod geldt dat het aantal samenscholingen niet enorm zal afnemen en dat het negatieve imago van de wijk als gevolg van het verbod zal uitstralen naar de overige indicatoren van de wijk
- § De maatregel Plekken voor de jeugd (JOP) scoort goed indien de plek op de juiste locatie wordt neergelegd⁵, bij voorkeur in overleg met de omgeving. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, bestaat het risico dat de maatregel averechts uitpakt. De toename van het aantal hangkinderen en – jongeren leidt in dat geval tot een toename van overlast en juist tot een afname van sociale cohesie (ouders ontmoeten elkaar bij kinderspeelplaatsen, niet bij jongerenontmoetingsplekken).

Kosten

De totale kosten voor de maatregelenpakketten bedragen, indien zij zijn opgebouwd uit eenmalige en jaarlijkse kosten gedurende een begrotingsperiode van 4 jaren per wijk ongeveer € 50 miljoen indien deze voor ongeveer de helft van haar 8.765 inwoners per probleemwijk dient te worden uitgevoerd. Dit is opgebouwd uit eenmalige kosten van € 25 miljoen en jaarlijkse kosten van € 6,5 miljoen. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen welk percentage van de maatregelen kan worden uitgevoerd.

⁴ Zie ook beschrijving maatregel Samenscholingsverbod in bijlage 1

⁵ Zie ook beschrijving maatregel Plekken voor de jeugd in bijlage 1

HOOFDSTUK 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 CONCLUSIES

Het onderzoek heeft tot verdergaande resultaten geleid dan tot nog toe in andere onderzoeken, vooral het integrale aspect is niet in veel andere onderzoeken toegepast. Toch zijn er nog een aantal verbeteringen noodzakelijk om tot algemeen aanvaardbare conclusies te kunnen komen. Navolgend zijn de belangrijkste conclusies omschreven.

5.1.1 ALGEMEEN

Het onderzoek heeft tot beter inzicht en doorzicht geleid voor vraagstukken in het sociale domein. De gehanteerde onderzoeks aanpak, literatuurstudie, expert meetings, modelsimulatie, etc. heeft tot een rijke verzameling achtergrondinformatie geleid en heeft daarnaast een aantal blinde vlekken in het kennisdomein aan het licht gebracht. De belangrijkste blinde vlekken betreffen:

- § Aantal verslaafden.
- § Imago van de wijk.
- § Tevredenheid van de wijk.
- § Aantal hangkinderen en -jongeren op straat.
- § Aantal hangvolwassenen op straat.
- § Effecten van maatregelen in het algemeen.

5.1.2 MODELWIJK

- § In de Modelwijk zijn de relaties omschreven tussen de indicatoren uit het Early Warning-onderzoek. De relaties geven een redelijk beeld van de werkelijkheid, en leiden tot bruikbare resultaten van toetsingen van de maatregelen.
- § Voor de oorspronkelijke indicatoren zijn 30 van de 37 gemiddelde waarden bekend, de aanvullende indicatoren zijn maar 5 van de 29 bekend. Het toevoegen van indicatoren heeft op deze wijze dan wel tot een sluitend model geleid, het heeft niet tot een significanter model geleid.
- § Instroom en uitstroom zijn maatgevende indicatoren die niet in het model zijn opgenomen, maar die wel degelijk tot meer inzicht kunnen leiden.

5.1.3

MAATREGELEN

- § De maatregelen die voortvloeien uit het Early Warning onderzoek zijn voor verschillende uitleg vatbaar, door de onderzoekers is derhalve een aanvullende beschrijving gegeven. Belangrijkste ontbrekende factoren zijn concrete omschrijving, uitvoerende instantie, moment van uitvoeren (eenmalig of permanent) en doelstelling van de maatregel.
- § De overlap tussen maatregelen is groot, in sommige gevallen vormt een aparte maatregel feitelijk een onderdeel van een andere, bredere maatregel (bijvoorbeeld speelvoorzieningen). Een en ander kan worden opgevangen door de suggestie onder de vorige bullet.
- § Het maatregelpakket 'leren' scoort het best voor wat betreft effectiviteit op imago, tevredenheid, werkloosheid en sociale cohesie, het pakket werken scoort iets minder, het pakket veiligheid het minst. Dit laat zich uitleggen door het gegeven dat 'leren' iets toevoegt aan de zelfredzaamheid van mensen, werken iets minder en repressieve veiligheidsmaatregelen al helemaal niet. Deze toenemende zelfredzaamheid uit zich in afnemende overlast indicatoren. Bij onevenwichtige toename van deze zelfredzaamheid bestaat het risico tot migratie uit de wijk, dit is niet in het model opgenomen. Evenwichtige toename van zelfredzaamheid lijkt in dit stadium van het onderzoek het belangrijkste effect van het maatregelpakket leren.
- § De maatregelen Case Management en Brede school scoren het best als afzonderlijke maatregelen, dit heeft voornamelijk te maken met de breedte waarin de maatregelen ingrijpen. Het in eerste instantie negatieve imago van de Brede School wordt ruimschoots gecompenseerd door positieve invloeden op het imago in een later stadium.
- § De maatregel Samenscholingsverbod scoort het slechtst en leidt zelfs tot een afname van de sociale cohesie. Bij Samenscholingsverbod geldt dat het aantal samenscholingen niet enorm zal afnemen en dat het negatieve imago van de wijk als gevolg van het verbod zal uitstralen naar de overige indicatoren van de wijk.
- § De maatregel Plekken voor de jeugd (JOP) scoort goed indien de plek op de juiste locatie wordt neergelegd, bij voorkeur in overleg met de omgeving. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, bestaat het risico dat de maatregel averechts uitpakt. De toename van het aantal hangkinderen en – jongeren leidt in dat geval tot een toename van overlast en juist tot een afname van sociale cohesie (ouders ontmoeten elkaar bij kinderspeelplaatsen, niet bij jongerenontmoetingsplekken).

Kosten

De totale kosten voor de maatregelenpakketten bedragen, indien zij zijn opgebouwd uit eenmalige en jaarlijkse kosten gedurende een begrotingsperiode van vier jaren per wijk ongeveer € 50 miljoen indien deze voor ongeveer de helft van haar 8.765 inwoners per probleemwijk dient te worden uitgevoerd. Dit is opgebouwd uit eenmalige kosten van € 25 miljoen en jaarlijkse kosten van € 6,5 miljoen. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen welk percentage van de maatregelen kan worden uitgevoerd. Voor het totaal van 122 wijken zal hiermee een totaalbedrag van € 6 miljard voor een periode van 4 jaren mee gemoeid zijn.

5.2

AANBEVELINGEN

Door de onderzoekers worden ook nog een aantal aanbevelingen gedaan ten aanzien van het onderzoeken van probleemwijken specifiek en ten aanzien van MKBA's in het sociale domein in het algemeen.

5.2.1

OM TOT VERBETERING VAN HET RESULTAAT TE KOMEN

Verder uitwerken model op basis van Early Warning-indicatoren

Het model is waardevol gebleken, maar heeft op een aantal punten tekortkomingen en onduidelijke uitgangspunten. Dit heeft mede te maken met het feit dat het model niet het doel van deze studie was, maar een middel. Toch heeft de modelsituatie de potentie om zich tot waardevol instrument te ontwikkelen, om deze reden zou het model verder uitgewerkt moeten worden.

Concretiseren van de maatregelen

De maatregelen die uit het Early Warning-onderzoek naar voren komen zijn na bewerking bruikbaar gebleken, maar ontberen nog een heldere en eenduidige omschrijving. Hier zou aanvullend aandacht aan moeten worden besteed.

Beter betrekken van het kennisveld sociaal domein

Uit gesprekken met experts blijkt dat de bereidheid om mee te denken groot is. Het korte termijn karakter van dit onderzoek heeft er echter toe geleid dat er keuzes zijn gemaakt ten aanzien van de hoeveelheid te betrekken experts en daarmee samenhangende kennis. Door een onderzoekstraject over langere tijd uit te smeren kunnen tijd en geld efficiënter worden besteed om tot nog sterker onderbouwde conclusies te komen en experts de gelegenheid te geven hun kennis te delen.

5.2.2

OM TOT EEN MKBA TE KOMEN

Niet alle, maar wel de maatgevende relaties dienen waar nodig te worden vertaald in welvaartseffecten en vervolgens gekwantificeerd te worden zodat het opstellen van een MKBA mogelijk is. De relaties zijn door dit onderzoek beter in beeld gekomen. Er zal nog onderzoek moeten plaatsvinden naar kwantitatieve relaties, waarbij alle voorbehouden voor bruikbaarheid van de resultaten duidelijk voor ogen moeten blijven. Daarnaast dient inzicht te komen in de reikwijdte van indirecte effecten en de doorlooptijd van de MKBA (een economische afschrijvingsduur of een mensenleven).

5.2.3

OM TOT EEN KENNISVELD TE KOMEN

Zonder gedegen ex post onderzoek geen bruikbare resultaten

Bij een groot aantal beleidsmaatregelen is van tevoren een schatting gemaakt over de effectiviteit van deze maatregelen. Het komt echter zeer weinig voor dat er achteraf een analyse is gemaakt van de daadwerkelijke effectiviteit van beleid. Indien deze ex post studies voor een aantal sleutelonderwerpen worden uitgevoerd, ontstaat een waardevolle bron aan informatie, die niet alleen voor MKBA's geschikt is.

Het sociaal domein heeft een eigen richtlijn en methodiek voor MKBA nodig

Net als in de infrastructurele wereld, waar een handleiding OEI voorhanden is, is ook in het sociale domein een richtlijn benodigd. Deze richtlijn schrijft op basis van wetenschappelijk onderzoek voor welke regels binnen het sociale domein gelden. Op deze wijze wordt voorkomen dat in ieder onderzoek "het wiel wordt uitgevonden" en maakt de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken beter vergelijkbaar.

BIJLAGE

1 Resultaten maatregelen

In deze bijlage worden de resultaten van de analyse van maatregelen beschreven. Allereerst is per maatregel een korte beschrijving en de maatregel – effectboom weergegeven, die op basis van de expertmeetings is vastgesteld. De maatregelen zijn getoetst aan de Modelwijk, de effecten van de maatregelen zijn na één modelstap (directe effecten) en na vier modelstappen (indirecte effecten) beschreven. Tot slot zijn de bedrijfseconomische kosten per maatregel bepaald. Bij de beschrijvingen zijn zoveel mogelijk de opmerkingen die vanuit de wijken zijn gemaakt, meegenomen.

Brede School	36
Volgen van zorgkinderen (en voorkomen dat het risicokinderen worden)	40
Speelvoorzieningen afgestemd op de leeftijd van de jongeren	43
Wijk- en buurtcentrum voor ontmoeting	46
Plekken voor de jeugd (JOP)	49
Socialisatie trajecten	52
Multiprobleem gezinnen (case management)	55
Inrichten leer- werkplekken:	58
Begeleiden naar werk	61
Zorgen voor startkwalificaties	64
Sociale werkplekken	67
Creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties	69
De wijkagent	72
Samenwerking tussen politie en instanties (jeugdwerk)	74
Samenwerking tussen politie en bewoners (buurtpreventie)	77
Verkeersveiligheidsmaatregelen (parkeren en snelheid)	79
Beheer openbare ruimte (schoon, heel, veilig)	82
Politiekeurmerk veilig wonen/ herstructurering	85
Samenscholingsverbod	87
Sociale cohesie verhoging door burgerparticipatietrajecten	90

BREDE SCHOOL

De brede school is een paraplu voor een combinatie van onderwijs en andere activiteiten en daarmee andere partners. De hoofddoelstelling van de brede school is: het bevorderen van ontwikkelingsmogelijkheden en onderwijskansen van kinderen en het onderwijsondersteunende gedrag van ouders te stimuleren.

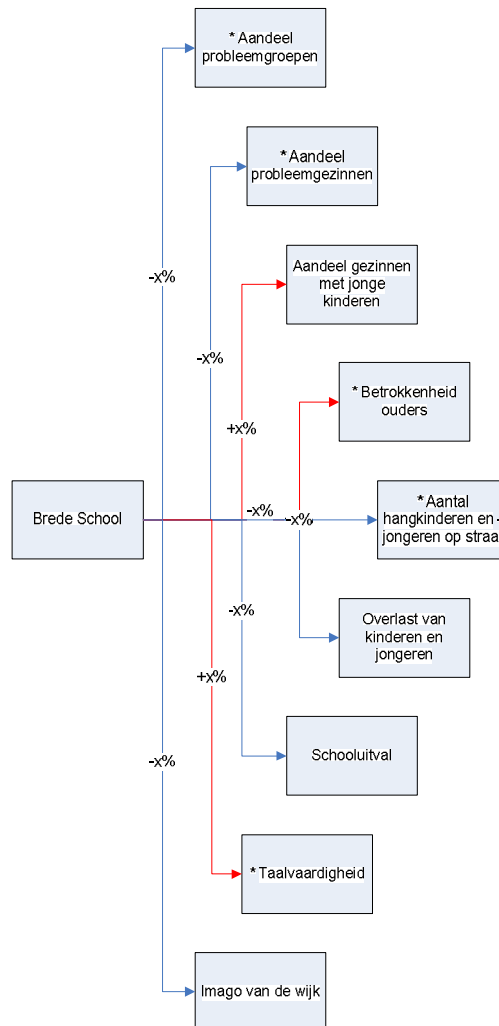
Een brede school probeert haar doel te bereiken door naast het reguliere onderwijsprogramma een aanvullend programma met voorzieningen op het gebied van welzijn en zorg aan te bieden. Voorbeelden hiervan zijn het verder ontwikkelen van een samenhangend programma in het basisonderwijs en naschoolse activiteiten en het aanbieden van taalthelessen en themaochtenden aan ouders van de leerlingen in het kader van opvoedingsondersteuning en ouderparticipatie.

De brede school heeft als subdoelstelling ook het bevorderen van de sociale samenhang in de buurt.

De oudercomponent voorschool wordt versterkt, met name als het gaat om toeleiding naar de Nederlandse taalles. Oudercontactfunctionarissen van de voorschool vervullen hierin samen met de buurtmoeders een belangrijke rol. In de opzet van beide brede scholen wordt ook fysieke ruimte gecreëerd om de oudercomponent te versterken. Hierin komt een ouderlokaal waar taal/themalessen aangeboden worden aan allochtone ouders.

Effectenboom Brede School

De Brede School kent 9 eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

Vanuit de probleemwijken wordt aangegeven dat het negatieve effect op imago tot de verleden tijd behoort. De eerste Brede Scholen zijn in probleemwijken gestart, waarmee van oudsher de associatie met probleemwijken is ontstaan. Dit imago is de Brede school inmiddels kwijt.

Het aantal probleemgezinnen neemt niet af, mogelijk wel de omvang van de problemen.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

De Brede School heeft 9 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Betrokkenheid ouders

Bedrijfseconomische kosten maatregel
Uitgangspunten bij kostenraming

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage kinderen in Modelwijk	11,6%	%	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50,0%		
Aantal kinderen per begeleider	30	Kinderen per begeleider	Ministerie van OC en W
Aantal m ² per ruimte	400	m ² per ruimte	ARCADIS
Kosten per fte	€ 35.000	€ per fte	ARCADIS
Kosten per m ²	€ 1.500	€ per m ²	ARCADIS
Onderhoud	10%	Percentage van bouwkosten	ARCADIS

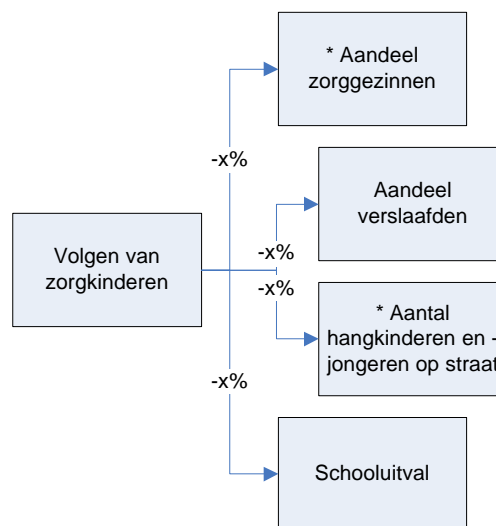
	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Begeleiders	17	€ 35.000	€/ fte	€ 0	€ 596.990
Ruimten					
Bouwkosten klaslokaal	6.823	€ 1.500	€/ m ² ruimte	€ 10.234.109	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	6.823	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 1.023.411
Totaal kosten per jaar				€ 10.234.109	€ 1.620.401

VOLGEN VAN ZOR GKINDEREN (EN VOORKOMEN DAT HET RISICOKINDEREN WORDEN)

Het doel van de trajectbegeleiding is een preventieve aanpak van schooluitval en jeugdwerkloosheid, door individuele aandacht voor de jongeren. De begeleiders bouwen een netwerk op en onderzoeken de mogelijkheden voor projectmatige aanpak van problemen die op grote schaal gesignaleerd worden.

Effectenboom

Het volgen van zorgkinderen kent vier eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § Bij de directe effecten is onder andere "aantal verslaafden" weergegeven, dit effect wordt nauwelijks herkend.
- § Daarnaast zou een afname van "kleine criminaliteit" een belangrijke factor zijn.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het volgen van zorgkinderen heeft 4 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Aandeel zorggezinnen
2. Schooluitval
3. Kleine criminaliteit (indien opgenomen, zie opmerking vanuit wijken)

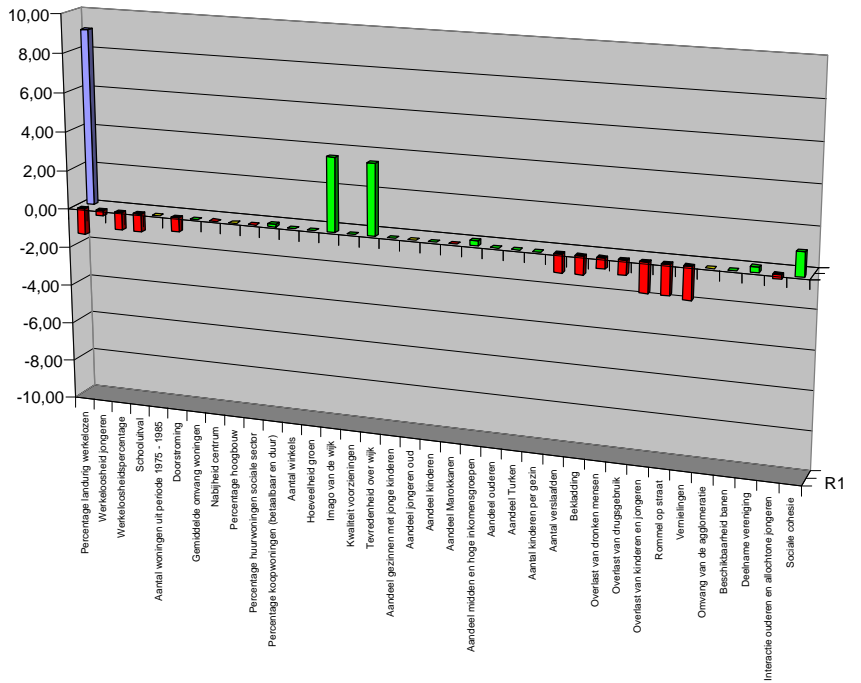
De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Aandeel verslaafden

Indirecte effecten

De indirecte effecten zijn verkregen uit analyse met de Modelwijk. Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten

aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort goed (beter nog dan de Brede School) op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). Daarnaast scoort de maatregel goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten bij kostenraming

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage kinderen	12%	%	Ministerie van OC en W
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Percentage zorgkind	18%	%	Ministerie van OC en W
Aantal kinderen per begeleider	10	Kinderen per begeleider	Ministerie van OC en W
Oppervlakte ruimte	25	m ²	ARCADIS
Aantal begeleiders per ruimte	4	Bbegeleiders per ruimte	ARCADIS
Kosten begeleider	€ 40.000	€/ fte	ARCADIS
Bouwkosten ruimte	€ 1.000	€/ m ² ruimte	ARCADIS
Onderhoudskosten ruimte	€ 150	€/ m ² ruimte	ARCADIS

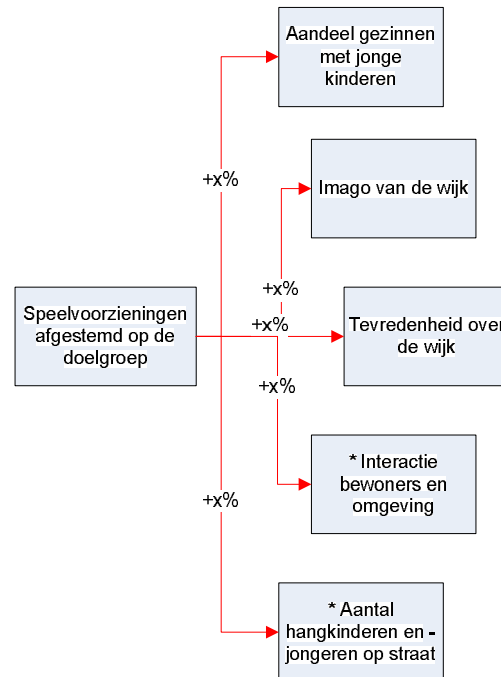
	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Begeleiders	9	€ 40.000	€/ Fte	€ 0	€ 368.428
Ruimten					
Bouwkosten ruimte	58	€ 1.000	€/ m ² ruimte	€ 57.567	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	58	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 8.635
Totaal kosten per jaar				€ 57.567	€ 377.063

SPEELVOORZIENINGEN AFGESTEMD OP DE LEEFTIJD VAN DE JONGEREN

Speelvoorzieningen afgestemd op de leeftijd van de jongeren.

Effectenboom

De maatregel kent vijf eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § De relatie met een toename van hangkinderen wordt niet herkend, deze neemt juist af.
- § Het effect op de onverkooptbaarheid van woningen in de directe omgeving van hangplekken voor jongeren, skateramps, voetbalkooien, etc. zou ook opgenomen moeten worden. Deze indicator zit echter niet in Early Warning.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Speelvoorzieningen afgestemd op de groep heeft 5 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Tevredenheid over de wijk
2. Aandeel gezinnen met jonge kinderen
3. Interactie bewoners en omgeving

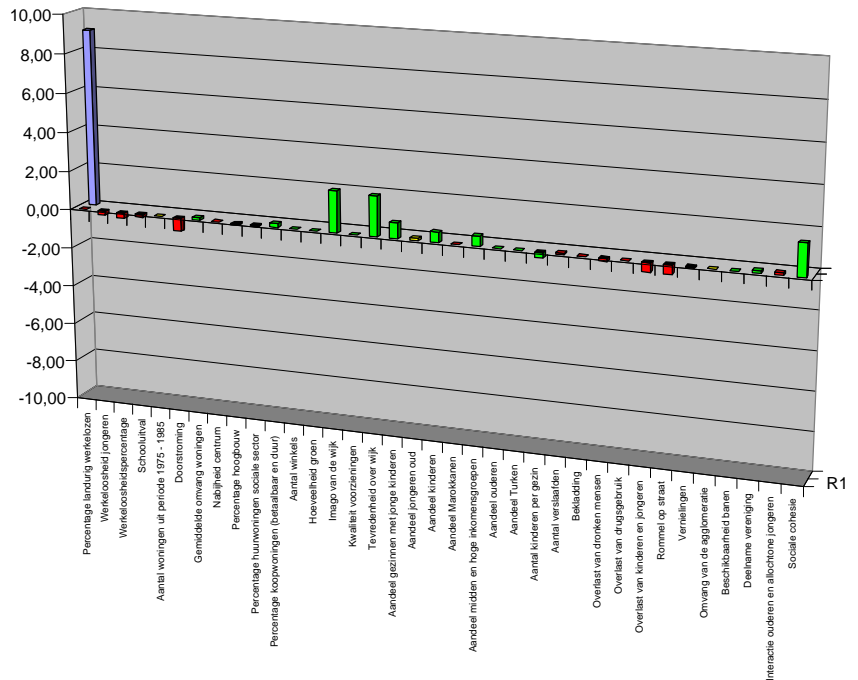
De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Imago van de wijk

§ Aantal hangkinderen en - jongeren

Indirecte effecten

De indirecte effecten zijn verkregen uit analyse met de Modelwijk. Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de 4^e orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort echter zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met de toename van het aantal kinderen en jongeren in de omgeving.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten bij kostenraming

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal kinderen per begeleider	8.789	Kinderen per begeleider	Ministerie van OC en W
percentage kinderen	12%		Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%		
Aantal woningen per hectare	42	Woningen per ha	ARCADIS
Maximale afstand speelplekken	300	m	Toetslijst woonomgeving; Vacpunt wonen
Oppervlak per speelplek	2.500	m ²	Toetslijst woonomgeving; Vacpunt wonen
Aantal inwoners per woning	2,3	Bewoners per woning	CBS
Kosten speeltoestellen	€ 20.000		ARCADIS
Bouwkosten ruimte	€ 50		ARCADIS

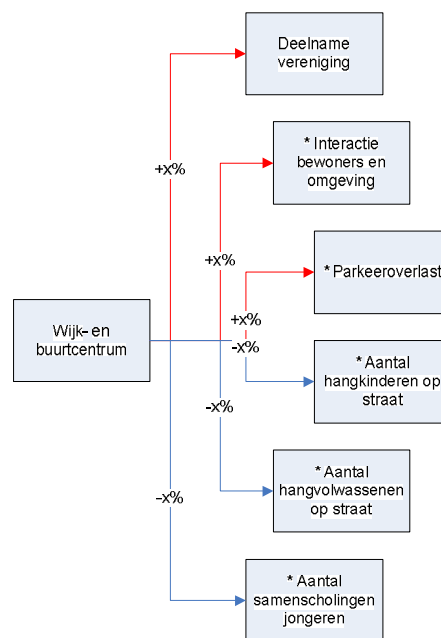
	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Begeleiders	-	€ 0	€/ Fte	€ 0	€ 0
Ruimten					
Bouwkosten ruimte	4.023	€ 50	€/ m2 ruimte	€ 201.220	€ 0
Speeltoestellen	1,6	€ 20.000	€/ speelterrein	€ 32.195	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	-	€ 0	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 0
Totaal kosten per jaar				€ 233.415	€ 0

WIJK- EN BUURTCENTRUM VOOR ONTMOETING

Wijk- en buurtcentrum voor ontmoeting. Verantwoordelijkheid van gemeente en corporatie. Gaat puur om een fysieke plek en de invulling van activiteiten. Heeft sterke relatie met brede school en verbeteren van de sociale cohesie. Gaat om beheer, onderhoud personele invulling/begeleiding, gaat naast "geformaliseerde" invulling vanuit gemeente, corporatie en instellingen ook om de bijdrage en organiseren van activiteiten door bewoners zelf. Cultuuroverdracht, kunst, beschikbaarstelling van ruimten voor activiteiten van bewoners.

Effectenboom

De maatregel kent zes eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § Buurtcentra hebben soms een gespecialiseerde rol; in Dordrecht zijn sommige buurtcentra gericht op Antillianen, voor hen gelden de effecten inderdaad, maar voor andere groepen juist weer niet.
- § 13% van de inwoners van Dordrecht maakt gebruik van een buurtcentrum

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het wijk- en buurtcentrum 6 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Interactie bewoners en omgeving
2. Parkeeroverlast
3. Deelname vereniging

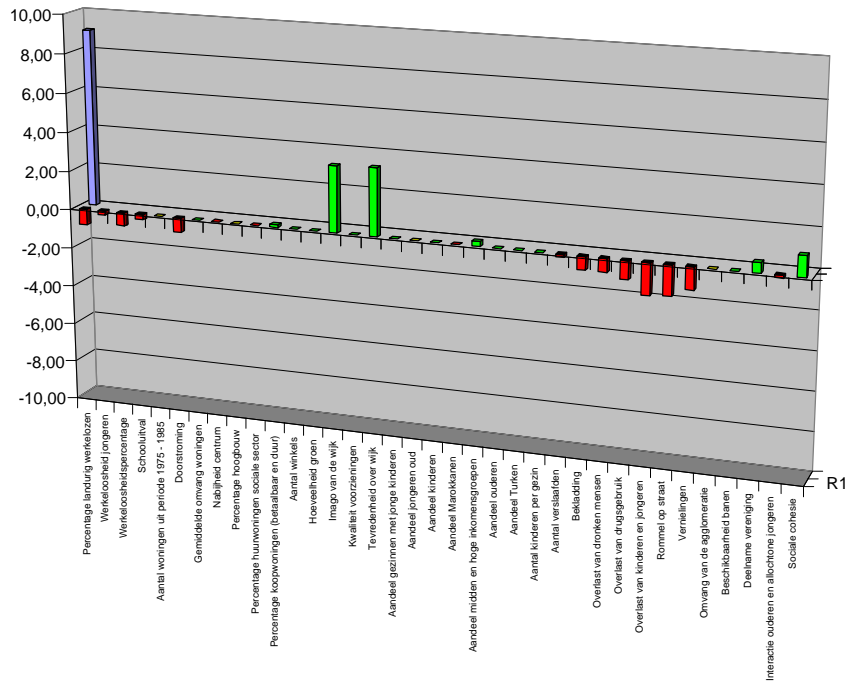
De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Aantal samenscholingen jongeren

§ Aantal hangkinderen en -jongeren op straat

Indirecte effecten

De indirecte effecten zijn verkregen uit analyse met de Modelwijk. Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de 4^e orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens redelijk op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
0	8.789	-	-
Aantal inwoners per buurthuis	5.000	Inwoners/ buurthuis	ARCADIS
Percentage maatregel benodigd	50%		
Aantal parkeerplaatsen per buurthuis	20	Parkeerplaatsen	ARCADIS
Oppervlak buurthuis	250	m ²	ARCADIS
Kosten beheerder	€ 35.000	€/ fte	ARCADIS
Bouwkosten buurthuis	€ 2.000	€/ m ²	ARCADIS
Bouwkosten parkeerplaats (25m ²)	€ 1.500	€/ plaats	ARCADIS
Kosten beheer en onderhoud	10%	% van bouwkosten	ARCADIS

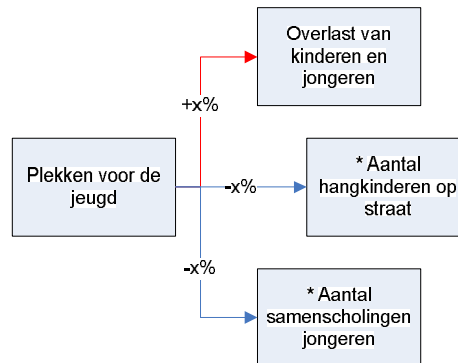
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Beheerder	0,9	€ 35.000	€/ Fte	€ 0	€ 30.762
Ruimten					
Buurthuis	220	€ 2.000	€/ m ² ruimte	€ 439.450	€ 0
Parkeerplaatsen	18	€ 1.500	€/ parkeerplek	€ 26.367	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	220	€ 200	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 43.945
Totaal kosten per jaar				€ 465.817	€ 74.707

PLEKKEN VOOR DE JEUGD (JOP)

Openlucht sport- en spelvoorziening voor kinderen, tieners en jongeren, met onderscheiden sport- en spelmogelijkheden voor deze drie doelgroepen. De voorziening wordt bij voorkeur bij de brede school of de buurtontmoetingsruimte gesitueerd.

Effectenboom

De maatregel kent drie eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § Genoemde effecten zijn erg negatief indien je bedenkt dat veel JOP plekken juist in samenhang met omwonenden én kinderen worden ingericht.
- § Binding met de wijk neemt toe!

Kwalitatieve effectomschrijving

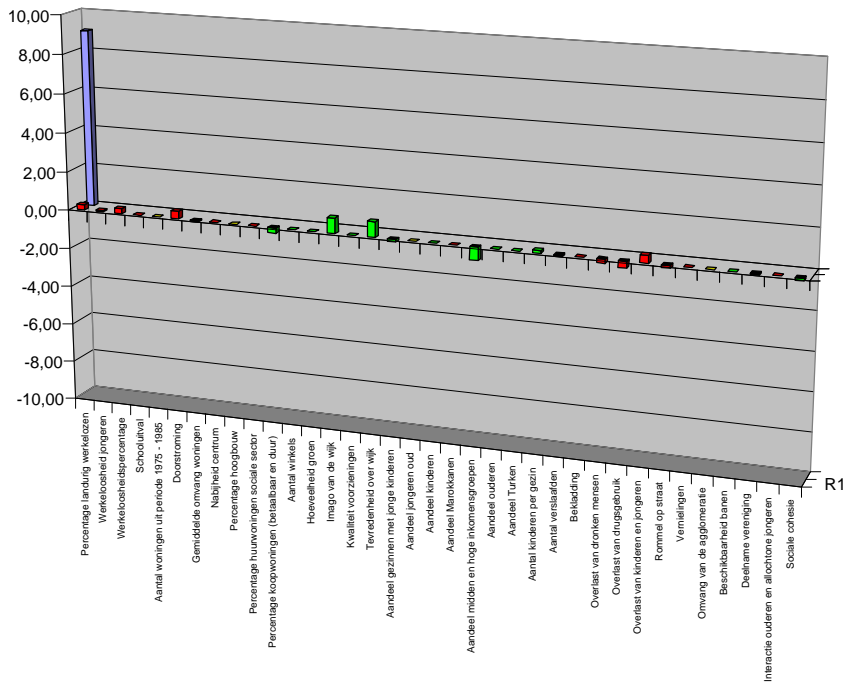
Directe effecten

Plekken voor de jeugd kent 3 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Overlast van kinderen en jongeren
2. Aantal hangkinderen en -jongeren op straat
3. Aantal samenscholingen jongeren

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer beperkt op imago en tevredenheid en helemaal niet op sociale cohesie, deze waarde is zelfs negatief. De maatregel scoort ook zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met de toename van het aantal kinderen en jongeren in de omgeving.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage kinderen	12%	%	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%		
Aantal woningen per ha	42	Woningen per ha	ARCADIS
Maximale afstand JOP plek	300	m	Toetslijst woonomgeving; Vacpunt wonen
Aantal inwoners per woning	2,3		CBS
Oppervlak per trapveld	900	m ²	ARCADIS
Kosten beheerder	35.000	€/ fte	ARCADIS
Kosten trapveld	50	€/ m ²	ARCADIS

	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Beheerder	-	€ 35.000	€/ Fte	€ 0	€ 0
Ruimten					
Trapveld	1.449	€ 50	€/ m ² ruimte	€ 72.439	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	1.449	€ 2	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 2.173
Totaal kosten per jaar				€ 72.439	€ 2.173

SOCIALISATIE TRAJECTEN

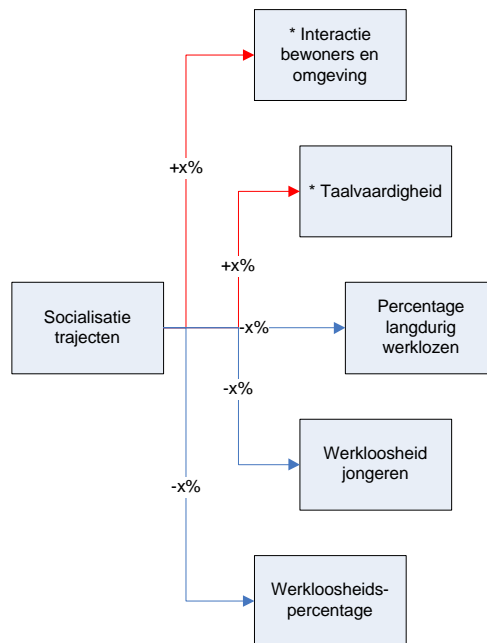
Aandacht besteden aan nieuwkomers. Begeleiding bieden aan personen die zich recentelijk in Nederland gevestigd hebben zodat zij binnen korte tijd actief deel kunnen nemen aan onze samenleving. Maatregelen/acties:

Aanbod talencursussen op maat voor de wijk inclusief kinderopvang voor cursisten

Naast aandacht voor nieuwkomers ook begeleiding voor buitenlanders die hier al wat langer wonen. Het sociale programma investeert in sociale activering, de doelstelling is om zoveel mogelijk werklozen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, te laten participeren in de samenleving en bestrijding van sociale uitsluiting en isolement. In de eigen buurt kunnen de bewoners voor kleinschalige culturele activiteiten terecht bij de buurtontmoetingsruimten.

Effectenboom

De maatregel kent vijf eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ De maatregel wordt niet op wijkniveau uitgevoerd.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

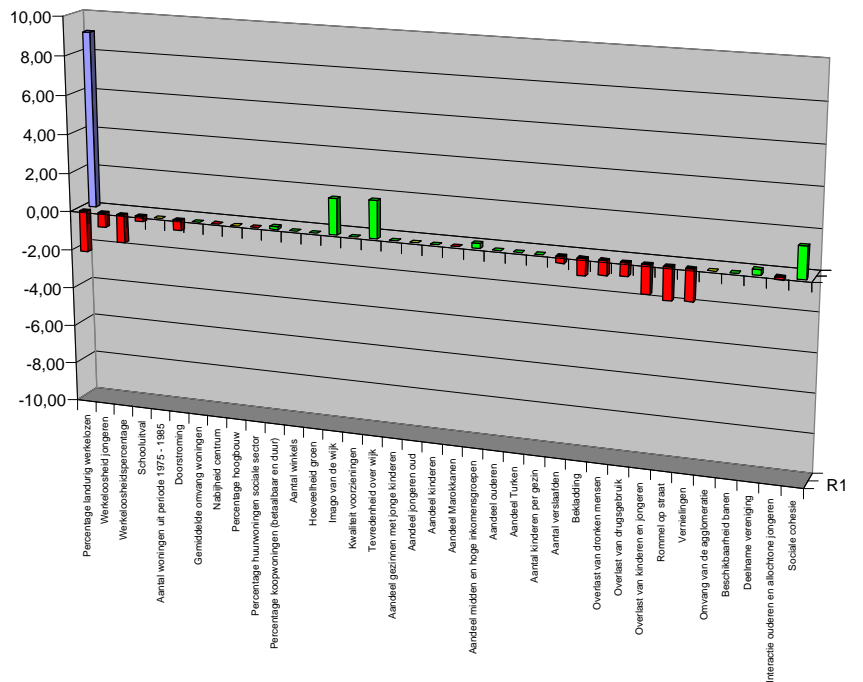
De socialisatietrajecten kennen 5 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Interactie bewoners en omgeving
2. Taalvaardigheid
3. Percentage langdurig werklozen
4. Werkloosheid jongeren

5. Werkloosheidspercentage

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk op imago en tevredenheid, maar bijzonder goed sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage kinderen	12%	%	Ministerie van OC en W
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Percentage zorgkind	18%	%	Ministerie van OC en W
Aantal kinderen per begeleider	10	Kinderen per begeleider	Ministerie van OC en W
Oppervlakte ruimte	25	m ²	ARCADIS
Aantal begeleiders per ruimte	4	Begeleiders per ruimte	ARCADIS
Kosten begeleider	€ 40.000	€/ fte	ARCADIS
Bouwkosten ruimte	€ 1.000	€/ m ² ruimte	ARCADIS
Onderhoudskosten ruimte	€ 150	€/ m ² ruimte	ARCADIS

	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Begeleiders	9	€ 40.000	€/ Fte	€ 0	€ 368.428
Ruimten					
Bouwkosten ruimte	58	€ 1.000	€/ m ² ruimte	€ 57.567	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	58	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 8.635
Totaal kosten per jaar				€ 57.567	€ 377.063

MULTIPROBLEEM GEZINNEN (CASE MANAGEMENT)

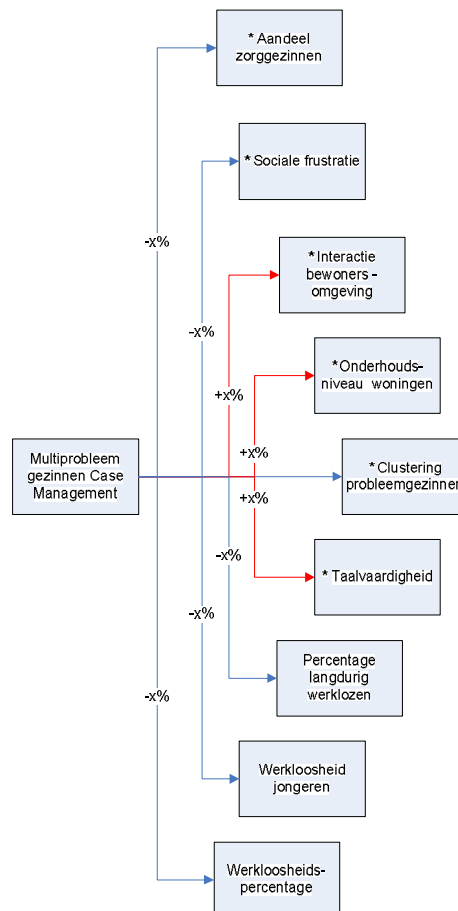
Door het bieden van opvoedingsondersteuning worden de competenties, de vaardigheden en de draagkracht van ouders versterkt. Daarnaast wordt door tijdig te signaleren en praktische hulp te bieden, de draaglast versterkt. Opvoedingsondersteuning kan worden geboden in de vorm van cursussen voor ouders en pedagogische advisering tijdens inloopsprekuren. Het doel van de trajectbegeleiding is een preventieve aanpak van schooluitval en jeugdwerkeloosheid, door individuele aandacht voor de jongeren. De begeleiders bouwen een netwerk op en onderzoeken de mogelijkheden voor projectmatige aanpak van problemen die op grote schaal gesignaleerd worden.

Aanbod door gemeente en zorg-welzijnsinstellingen. Gaat puur om de inzet van fysieke begeleiding van mensen in noodsituaties.

Navraag bij welzijnsinstellingen in de wijken. Navraag bij Oud krispijn en Hoogvliet.

Effectenboom

De maatregel kent negen eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § Afname verslaafden zou ook een belangrijk effect zijn.
- § Onderhoudsniveau woningen wordt niet herkend.
- § Naast taalvaardigheid zou ook sociale vaardigheid een belangrijk effect zijn.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Case Management kent 9 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

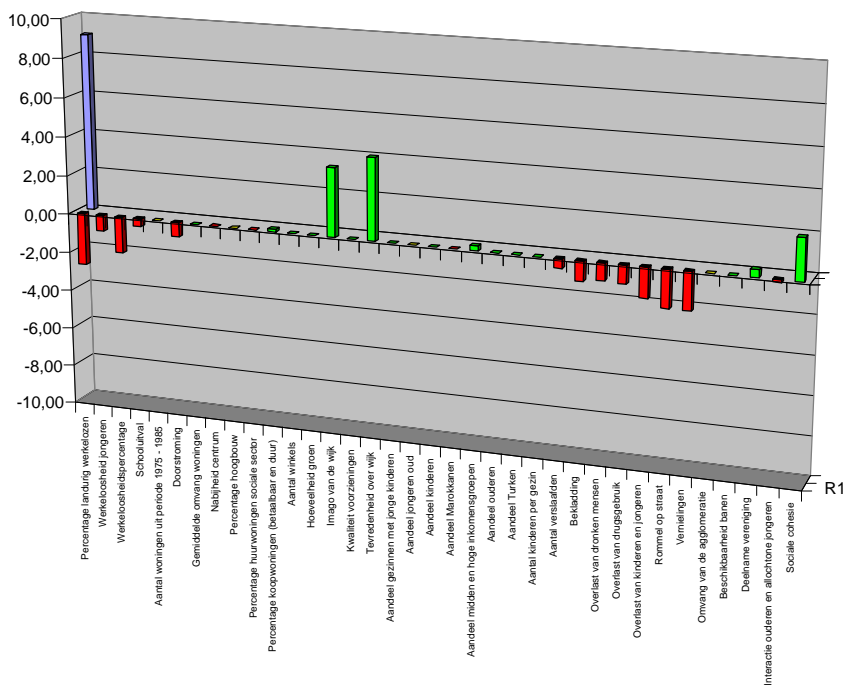
1. Aandeel zorggezinne
2. Sociale frustratie
3. Percentage langdurig werklozen
4. Werkloosheid jongeren
5. Werkloosheidspercentage
6. Interactie bewoners en omgeving

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Clustering probleemgezinnen

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort erg goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens zeer goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Met name omdat de maatregel van begin af aan invloed heeft op alle relevante indicatoren scoort deze maatregel zeer goed.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Gemiddelde grootte gezin	2,3	Personen per gezin	CBS
Percentage zorggezinnen	15%	%	RUG
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Aantal gezinnen per begeleider	15	Gezinnen per begeleider	RUG
Oppervlakte ruimte	25	m ²	ARCADIS
Aantal begeleiders per ruimte	15	Begeleiders per ruimte	ARCADIS
Kosten begeleider	€ 40.000	€/ fte	ARCADIS
Bouwkosten ruimte	€ 1.000	€/ m ² ruimte	ARCADIS
Onderhoudskosten ruimte	€ 150	€/ m ² ruimte	ARCADIS

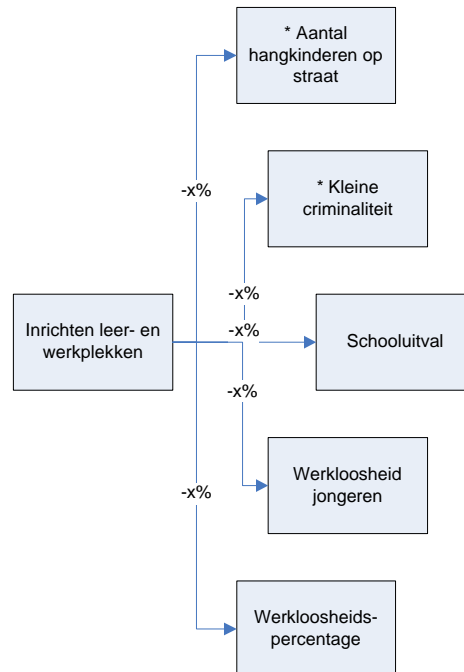
	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Begeleiders	19	€ 40.000	€/ Fte	€ 0	€ 764.261
Ruimten					
Bouwkosten ruimte	32	€ 1.000	€/ m ² ruimte	€ 31.844	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	32	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 4.777
Totaal kosten per jaar				€ 31.844	€ 769.038

INRICHTEN LEER- WERKPLEKKEN:

Samenwerking aan een sluitende aanpak voor bewoners met het Arbeidsbureau en de Sociale Dienst.

Effectenboom

De maatregel kent vijf eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Maatregel wordt op stedelijk niveau uitgewerkt, niet op wijkniveau.

§ Schuldproblematiek zou de eerste stap moeten zijn en dus ook als effect moeten worden opgenomen.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Inrichten leer- en werkplekken kent 5 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

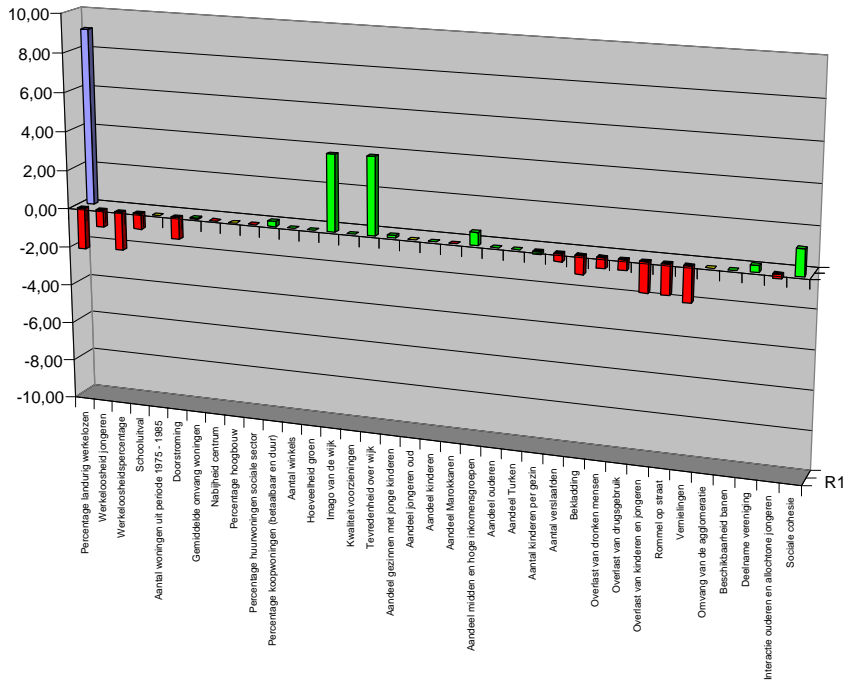
1. Schooluitval
2. Werkloosheid jongeren
3. Aantal hangkinderen op straat
4. Kleine criminaliteit

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

§ Werkloosheidspercentage

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de 4^e orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage werkloze jongeren	6%	%	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	% van totaal	ARCADIS
Aantal leerlingen per docent	30	Leerlingen per docent	Ministerie van OC en W
Oppervlakte lokaal	400	m ² per lokaal	ARCADIS
Percentage contacturen	20%	% van 40 uren per week	ARCADIS
Kosten docent	€ 50.000	€/ fte	ARCADIS
Kosten lokaal	€ 1.500	€/ m ²	ARCADIS
Beheer en onderhoud	10%	% van bouwkosten	ARCADIS

	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Docent	2	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 91.453
Ruimten					
Lokaal	3.658	€ 1.500	€/ m ² ruimte	€ 5.487.171	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	3.658	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 548.717
Totaal kosten per jaar				€ 5.487.171	€ 640.170

BEGELEIDEN NAAR WERK

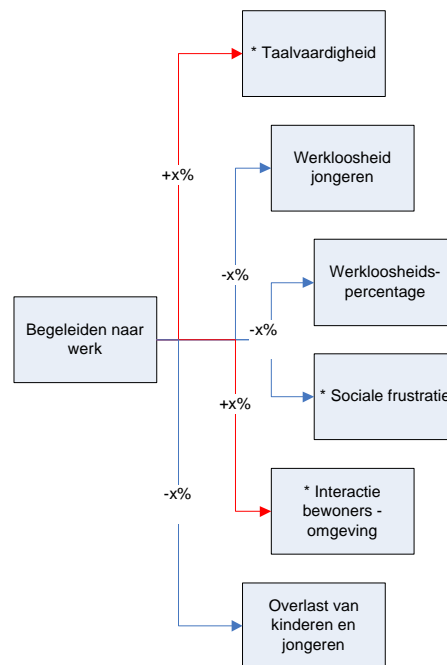
Begeleiden naar werk door onder andere:

- § Taalvaardigheids cursussen.
- § Stages.
- § Sociale vaardigheden.
- § Sleutelvaardigheden/kernkwaliteiten.

Samenwerking tussen genoemde diensten en de scholen om te zorgen dat stageplekken beschikbaar komen en dat werklozen in arbeidservaringstrajecten kunnen instappen. Er worden personen aangesteld om dit in de wijk uit te werken en op te pakken. Ook het bedrijfsleven kan instappen om mensen uit deze wijken aan te nemen. Aanbieden van taal en sociale vaardigheids cursussen, het gaat dus om de inzet van fysiek personeel.

Effectenboom

De maatregel kent zes eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

Geen.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

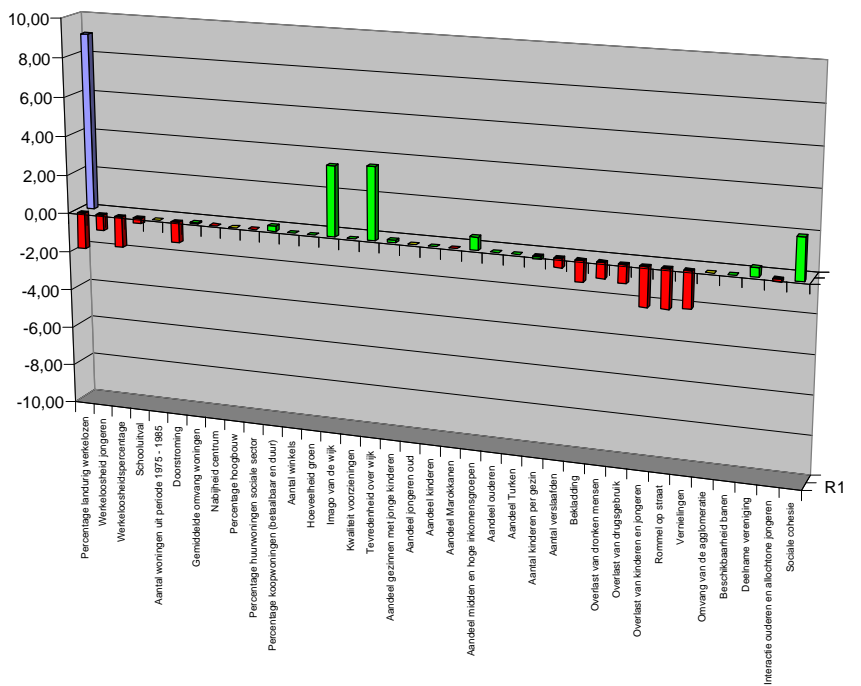
Begeleiden naar werk kent 6 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Werkloosheidspercentage
2. Werkloosheid jongeren

3. Sociale frustratie
4. Interactie bewoners – omgeving
5. Overlast kinderen en jongeren
6. Taalvaardigheid

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage langdurig werklozen	2,02%	%	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Aantal leerlingen per docent	30	Leerlingen per docent	Ministerie van OC en W
Oppervlakte lokaal	400	m ²	ARCADIS
Percentage contacturen	20%	Percentage van 40 uren	Centrum voor Arbeid en Beleid
Kosten docent	€ 50.000	€/ fte	ARCADIS
Kosten lokaal	€ 1.500	€/ m ²	ARCADIS
Beheer en onderhoud	10%	% van bouwkosten	ARCADIS

	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Docent	0,6	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 29.631
Ruimten					
Lokaal	1.185	€ 1.500	€/ m ² ruimte	€ 1.777.854	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	1.185	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 177.785
Totaal kosten per jaar				€ 1.777.854	€ 207.416

ZORGEN VOOR STARTKWALIFICATIES

Ontwikkelen van samenwerkingsverbanden tussen scholen en ondernemingen.

Intermediair persoon tussen scholen en ondernemingen. Helpen/begeleiden bij stageplekken en de overstap van school naar reguliere arbeid. Jongeren dus in het arbeidsproces houden. Na het afronden van een stage is het vaak lastig om aan de slag te blijven en na langere tijd weer aan de slag te komen. Mogelijkheid om na stage gesubsidieerd aan het werk te blijven.

Effectenboom

De maatregel kent vier eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Sociale frustratie zou ook als direct effect moeten gelden.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het zorgen voor startkwalificaties kent 4 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

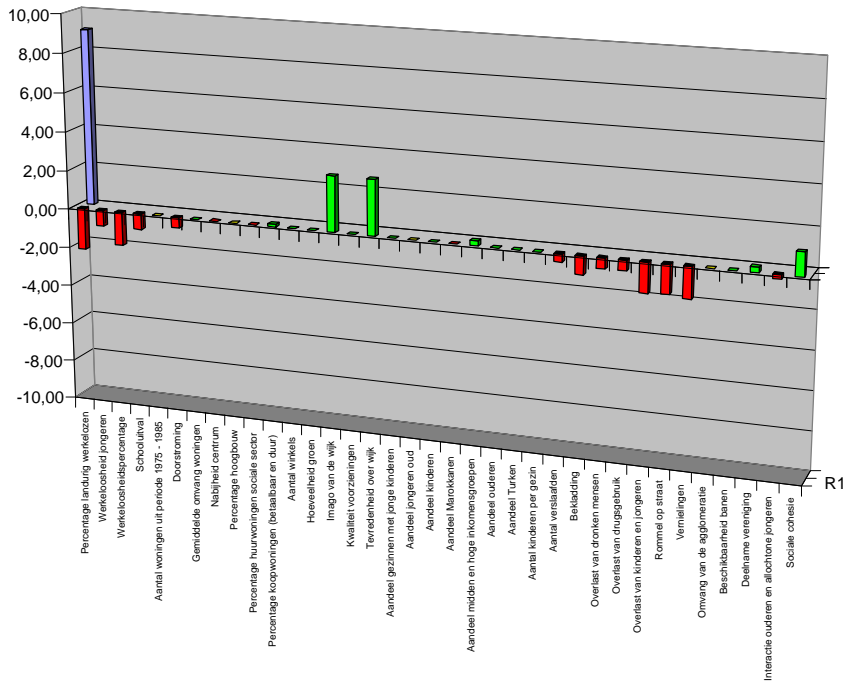
1. Werkloosheid jongeren
2. Werkloosheidspercentage

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Schooluitval
- § Aantal hangkinderen en – jongeren op straat

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners Modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage werklozen zonder startkwalificatie	12%		Rekenkamer
Percentage maatregel benodigd	25%		ARCADIS
Aantal leerlingen per docent	30	Leerlingen per docent	ARCADIS
Oppervlakte lokaal	400	m ² per lokaal	ARCADIS
Percentage contacturen	80%	% van 40 uren	Centrum voor Arbeid en Beleid
Kosten docent	€ 50.000	€/ fte	ARCADIS
Kosten lokaal	€ 1.500	€/ m ²	ARCADIS
Kosten beheer en onderhoud	10%	% van bouwkosten	ARCADIS

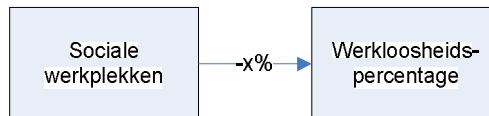
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Docent	4	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 200.512
Ruimten					
Lokaal	2.005	€ 1.500	€/ m ² ruimte	€ 3.007.680	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	2.005	€ 150	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 300.768
Totaal kosten per jaar				€ 3.007.680	€ 501.280

SOCIALE WERKPLEKKEN

Stimuleren van werkervaringsprojecten. Vanuit CWI, gemeente, zorg- en welzijnsinstellingen opzetten van werkervaringsprojecten. Gaat dus om fysieke medewerkers. Samenwerken met sociale diensten van gemeenten.

Effectenboom

De maatregel kent twee eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Mensen die bij een sociale werkplaats werken krijgen ook onderwijs, er zou dus ook een effect moeten zijn richting taalvaardigheid.

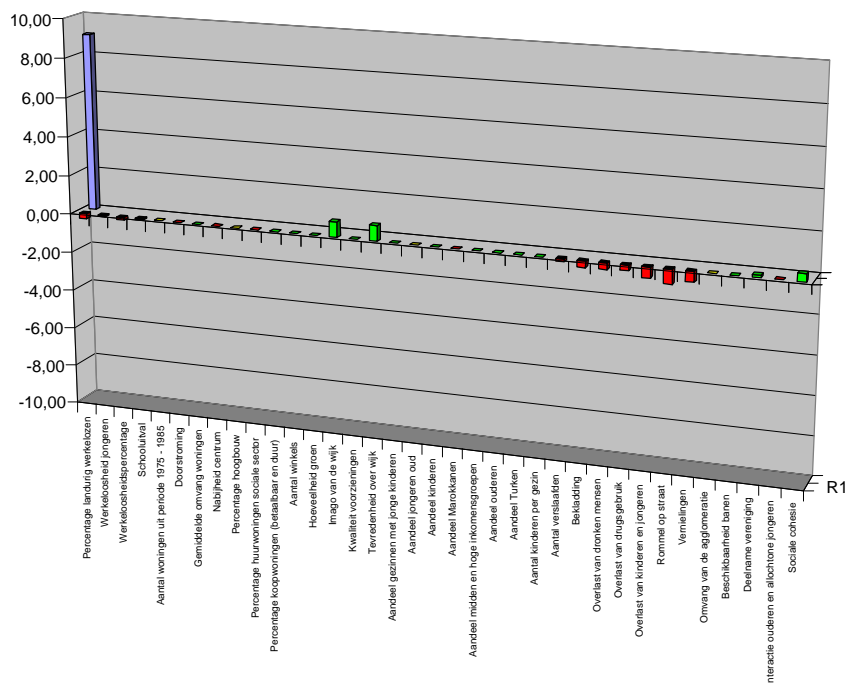
Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Sociale werkplekken kent 1 direct effect op de Modelwijk. Dit is meteen de belangrijkste.

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de 4^e orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer beperkt op imago en tevredenheid en op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met het feit dat sociale werkplekken zich “buiten de samenleving” begeven.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Personen	Atlas voor gemeenten
Percentage langdurig werkloos	2,02%	% van beroepsbevolking	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Werkruimte per medewerker	30	m ²	ARCADIS
Personeelskosten	€ 16.798	€ / jaar	(Minimumloon +10%) CBS
Inkoop - verkoopsaldo per werknemer	€ 10.000-	€/ medewerker	ARCADIS
Overhead personeel	25%	Administratie per medewerker	ARCADIS
Inkomen overhead	€ 40.000	€/ jaar	ARCADIS
Kosten werkruimte	€ 1.000	€/ m ²	ARCADIS
Beheer en onderhoud	10%	% van bouwkosten	ARCADIS

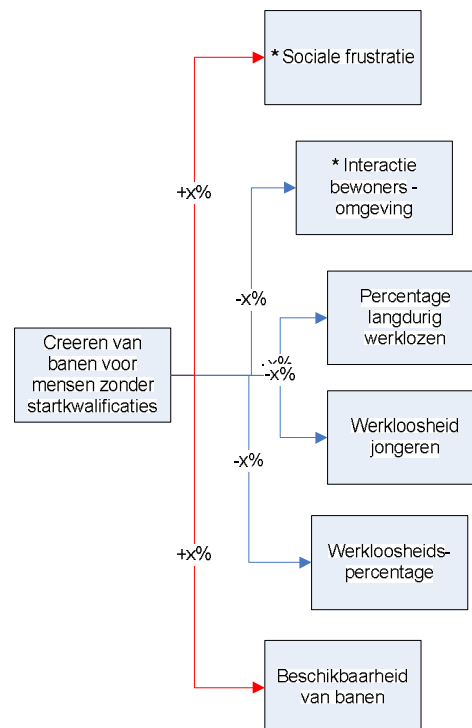
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	51	€ 16.798	€/ Fte	€ 0	€ 851.673
Overhead	13	€ 40.000	€/ Fte	€ 0	€ 506.999
Ruimten					
Werkruimte	1.521	€ 1.000	€/ m ² ruimte	€ 1.520.997	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud werkruimte	1.521	€ 100	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 152.100
Saldo inkomsten en uitgaven	51	-€ 10.000	€/ personeelslid	€ 0	-€ 506.999
Totaal kosten per jaar				€ 1.520.997	€ 1.510.772

CREËREN VAN BANEN VOOR MENSEN ZONDER STARTKWALIFICATIES

Sociale activering van langdurig werklozen onder andere door vrijwilligersprojecten. Gemeente en zorg- en welzijnsinstellingen. Gaat om medewerkers die projecten van de grond trekken samen met het bedrijfsleven en CWI.

Effecten

De maatregel kent zes eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

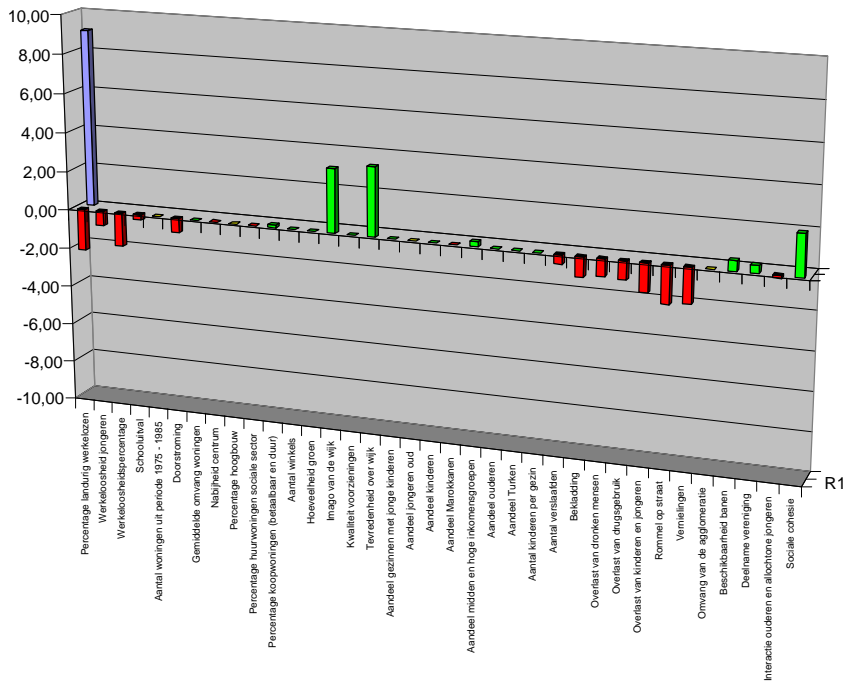
Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het creëren van banen voor mensen zonder startkwalificaties kent 6 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). Vanuit de wijken is niet aangegeven welke effecten het meest en minst belangrijk zijn.

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort goed op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). Daarnaast scoort de maatregel goed op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Personen	Atlas voor gemeenten
Percentage werklozen zonder startkwalificatie	12%	% van inwoners	Rekenkamer
Percentage maatregel benodigd	25%		
Beroepsbevolking	9.358.000	Personen	CBS
Inwoners Nederland	16.407.491	Personen	CBS
Omvang doelgroep	136.884	Personen	-
Overhead personeel	2,5%	Administratie per medewerker	ARCADIS
Kosten overhead	35.000	€/ fte	ARCADIS

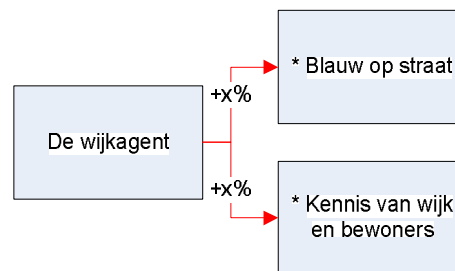
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	-	€ 0	€/ Fte	€ 0	€ 0
Overhead	4	€ 35.000	€/ Fte	€ 0	€ 131.586
Ruimten					
Werkruimte	-	€ 0	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	-	€ 0	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 0
Totaal kosten per jaar				€ 0	€ 131.586

DE WIJKAGENT

Vergroten toezicht en Buurtbeheeraanpak. Vergroten van het toezicht door de inzet van meer wijkagenten die de wijk/buurt ook werkelijk kennen. Een gezicht en aanspreekpunt zijn voor bewoners. Buurtbeheeraanpak is door de bewoners zelf en wordt ondersteund door politie en gemeente (middelen en geld).

Effecten

De maatregel kent twee eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

Kwalitatieve effectomschrijving

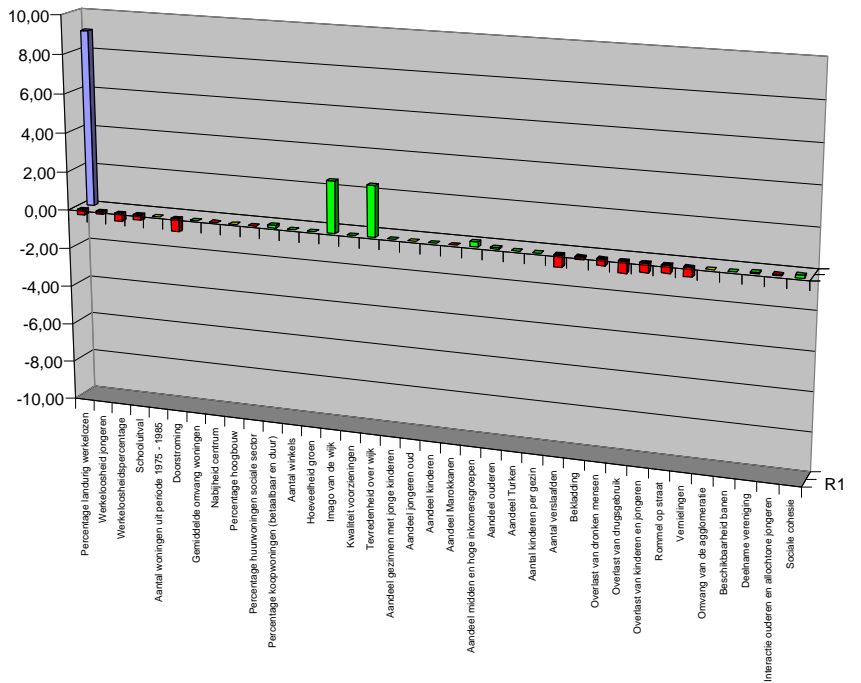
Directe effecten

De wijkagent kent 2 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Blauw op straat
2. Kennis van wijk en bewoners

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk goed op imago en tevredenheid, maar niet op sociale cohesie (groene balken). Dit zal voornamelijk te maken hebben met de sociale controlerol die de ambtenaar in kwestie “overneemt” van de wijk. De maatregel scoort daarnaast zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met het repressieve in plaats van preventieve karakter van de maatregel.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Personen	Atlas voor gemeenten
Aantal inwoners per agent	5.000	Inwoners per wijkagent	Wikipedia
Percentage maatregel benodigd	50%		
Werkruimte per agent	25	m ²	ARCADIS
Kosten personeel	€ 50.000	€/ fte/ jaar	ARCADIS
Kosten werkruimte	€ 1.250	€/ m ²	ARCADIS

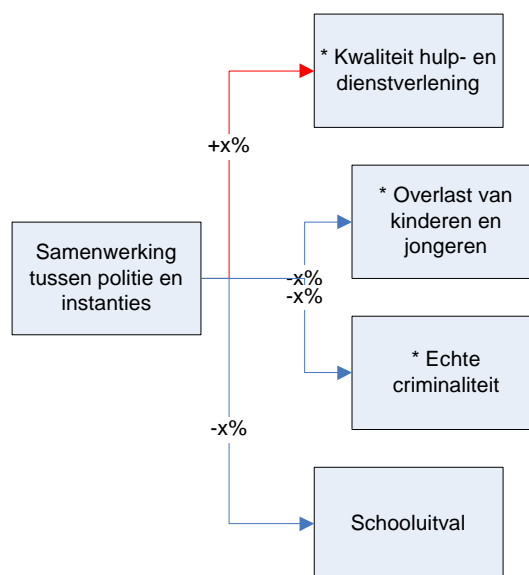
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	0,9	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 43.945
Ruimten					
Werkruimte	22	€ 1.250	€/ m ² ruimte	€ 27.466	€ 0
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 27.466	€ 43.945

SAMENWERKING TUSSEN POLITIE EN INSTANTIES (JEUGDWERK)

Samenwerking en signalering: een sluitende aanpak voor probleemjongeren. In dit "signaleringsnetwerk" wordt samengewerkt tussen het jongerenwerk, jeugdzorg, onderwijs, politie en justitie. Het doel van dit netwerk is het vroegtijdig signaleren van problemen, waardoor sneller hulp op een gecoördineerde wijze aangeboden kan worden. Daarnaast worden "risicjongeren" systematisch gevolgd.

Effecten

De maatregel kent vier eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

Kwalitatieve effectomschrijving

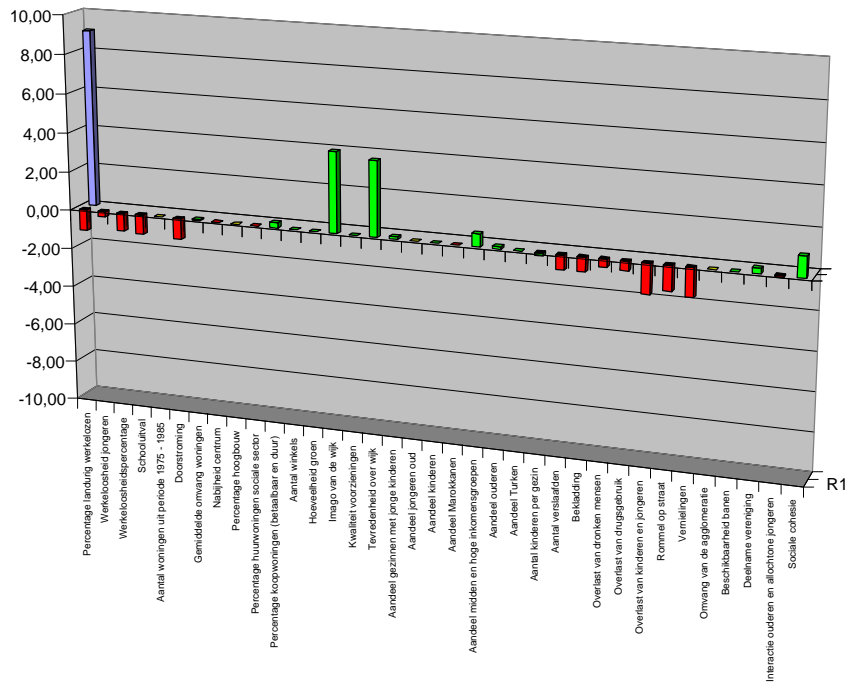
Directe effecten

Samenwerking tussen politie en instanties kent 4 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Overlast kinderen en jongeren
2. Schooluitval
3. Kwaliteit hulp- en dienstverlening
4. Echte criminaliteit

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer goed op imago en tevredenheid maar beperkt op sociale cohesie (groene balken). De maatregel daarnaast redelijk op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met het feit dat de maatregel gericht is op jeugdwerkloosheid en niet op algemene werkloosheid.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
Aantal inwoners per overlegorgaan	10.000	Inwoners per overlegorgaan	ARCADIS
Aantal overleggen per jaar	12	Overleggen per jaar	ARCADIS
Aantal instanties	5	Instanties	ARCADIS
Aantal personen per instantie	2	Personen per instantie	ARCADIS
Aantal uren per overleg	4	Uren per overleg	ARCADIS
Kosten per uur	€ 50	€/ persoon/ uur	ARCADIS

	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	211	€ 50	€/ Fte/ uur	€ 0	€ 10.547
Ruimten					

Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 0	€ 10.547

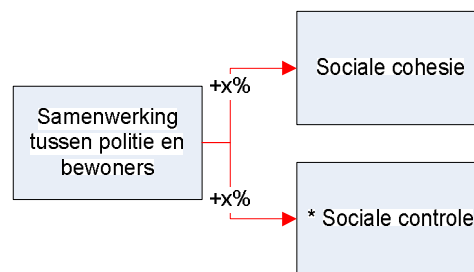
SAMENWERKING TUSSEN POLITIE EN BEWONERS (BUURTPREVENTIE)

Buurtbeheeraanpak. Naast een repressieve aanpak meer aandacht geschonken worden aan preventieve maatregelen zoals het verbeteren van de begeleiding van overlastgevende en probleemgezinnen, het voorkomen van afglijden naar crimineel gedrag door vroegtijdige signalering.

De actoren zijn de bewoners en de politie. Dit heeft een nadrukkelijke overlapping met de wijkagent als gezicht in de wijk/buurt. De politie krijgt in deze rol een “vroegsignalerende” functie en kan bewoners geleiden naar het zelf oplossen van problemen. Ook hier ligt de samenwerking en wederzijdse informatie tussen politie en instellingen voor de hand. In de wijken kunnen politie en welzijnswerkers meer samen optrekken in de wijk.

Effecten

De maatregel kent twee eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ De “kwaliteit” van buurtpreventie is in grote mate afhankelijk van de “trekkers”. Indien niemand bereid is het initiatief naar zich toe te trekken komt het niet van de grond. Indien buurtpreventie wordt toegepast neemt de ‘waakzaamheid’ van overige burgers, en daarmee de sociale controle eerder af dan toe.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het samenwerken tussen politie en bewoners kent 2 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

1. Sociale cohesie

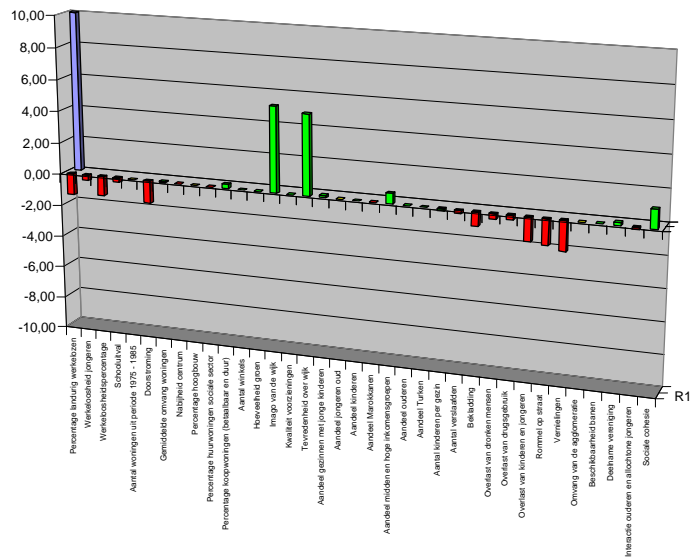
De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

§ Sociale controle

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de 4^e orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten

aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort goed op imago en tevredenheid en redelijk op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort ook redelijk op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Einheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
Aantal inwoners per agent	5.000	Inwoners per wijkagent	Wikipedia
Werkruimte per agent	25	m ²	ARCADIS
inkomen overhead	50.000	€/ fte/ jaar	ARCADIS
Kosten werkruimte	500	€/ m ²	ARCADIS

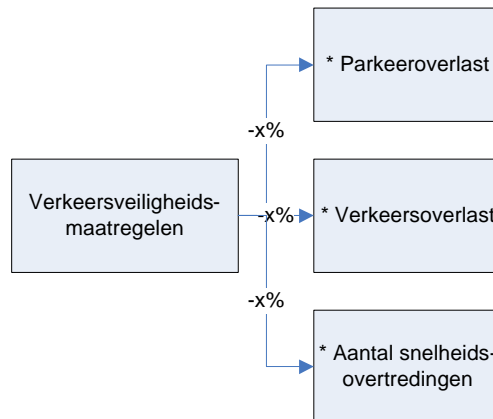
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Einheid	Einmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	0,9	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 43.945
Ruimten					
Werkruimte	22	€ 500	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 10.986
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 0	€ 54.931

VERKEERSVEILIGHEIDSMATREGELEN (PARKEREN EN SNELHEID)

Voorkomen hard rijden, verbeteren toezicht, snelheidsremmende maatregelen. Als maatregelen kunnen verkeersdrempels werken, de wijkagent in de wijk op direct op te kunnen treden tegen hardrijden en parkeeroverlast.

Effecten

De maatregel kent drie eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § Ondanks grote uitgaven is handhaven niet mogelijk gebleken (bijvoorbeeld 30 km/ uur zones).
- § Momenteel wordt beleid gericht op gedragsbeïnvloeding.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Verkeersveiligheidsmaatregelen kennen 3 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

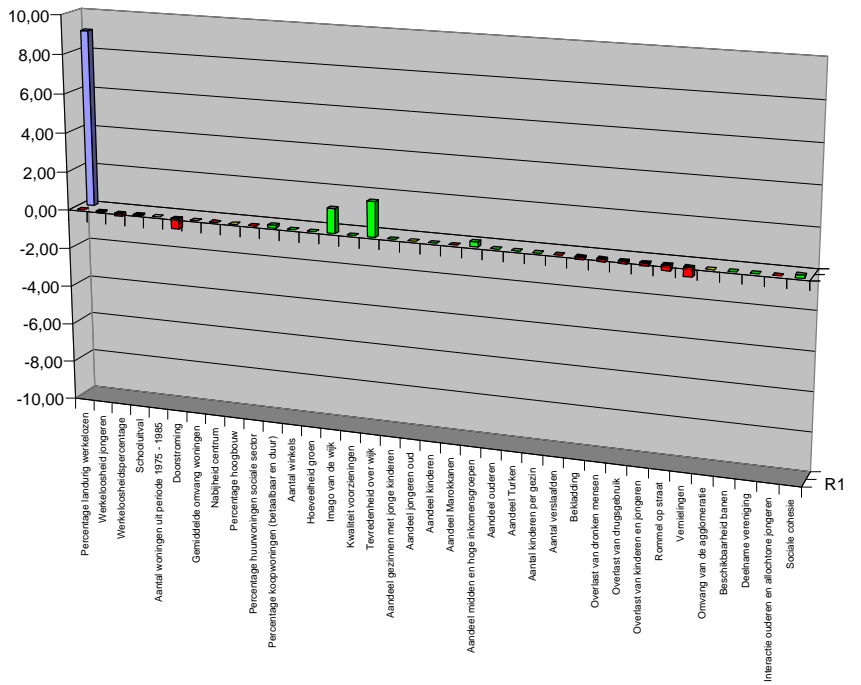
1. Verkeersoverlast
2. Parkeeroverlast

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Aantal snelheidsovertredingen

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort zeer beperkt op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort daarnaast zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%		ARCADIS
Verkeersmaatregel			
Drempel	€ 10.000	€ / drempel	ARCADIS
Blokgrootte	200	Inwoners per blok	ARCADIS
Aantal drempels per blok	1	Drempels per blok	ARCADIS
Parkeermaatregel			
Paaltjes per 10 m	3	Paaltjes per 10 m	ARCADIS
Aantal locaties per kruising	8	Locaties per kruising	ARCADIS
Aantal meter paaltjes	10	m	ARCADIS
Aantal kruisingen per blok	1	Kruising per blok	ARCADIS
Kosten per paaltje	€ 100	€/ paaltje	ARCADIS
Handhaving			
Aantal inwoners per controleur	10.000	Inwoners per controleur	ARCADIS
Kosten ambtenaar	€ 30.000	€/ fte/ jaar	ARCADIS

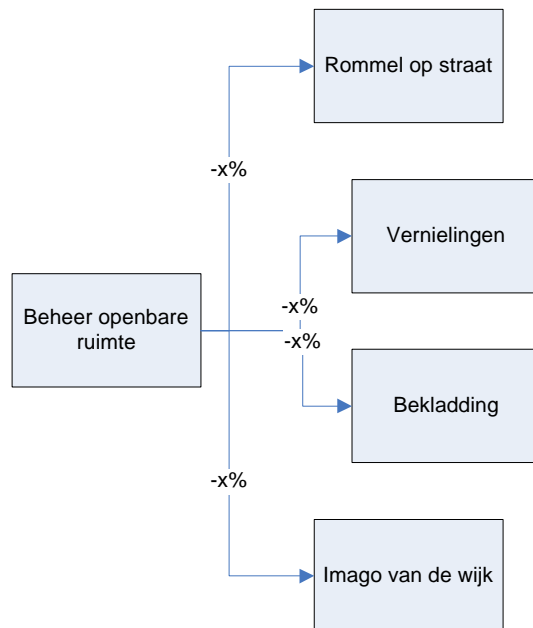
	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Ambtenaar	0,4	€ 30.000	€/fte	€ 0	€ 13.184
Ruimten					
Drempels	22	€ 10.000	€/ drempel	€ 219.725	€ 0
Parkeermaatregel	5.273	€ 100	€/ eenheid	€ 527.340	€ 0
Overig					
Beheer en onderhoud klaslokaal	-	€ 0	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 0
Totaal kosten per jaar				€ 747.065	€ 13.184

BEHEER OPENBARE RUIJTE (SCHOON, HEEL, VEILIG)

Gemeentewerken en woningcorporatie werken samen aan sneller herstel en beter materiaalgebruik, daarnaast verbeteren toezicht. Gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en corporatie om zaken direct en goed te onderhouden en te repareren. Voorkomt een verpauperde aanblik en de "uitnodiging" tot graffiti, vervuiling, en dergelijke door de bewoners en gebruikers van de wijk. Wat een "schone" uitstraling heeft, "vervuild" men ook minder. Het stimuleert een positief eigen gedrag in de woonomgeving en eigen woning.

Effecten

De maatregel kent vier eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Beheer openbare ruimte kent 4 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

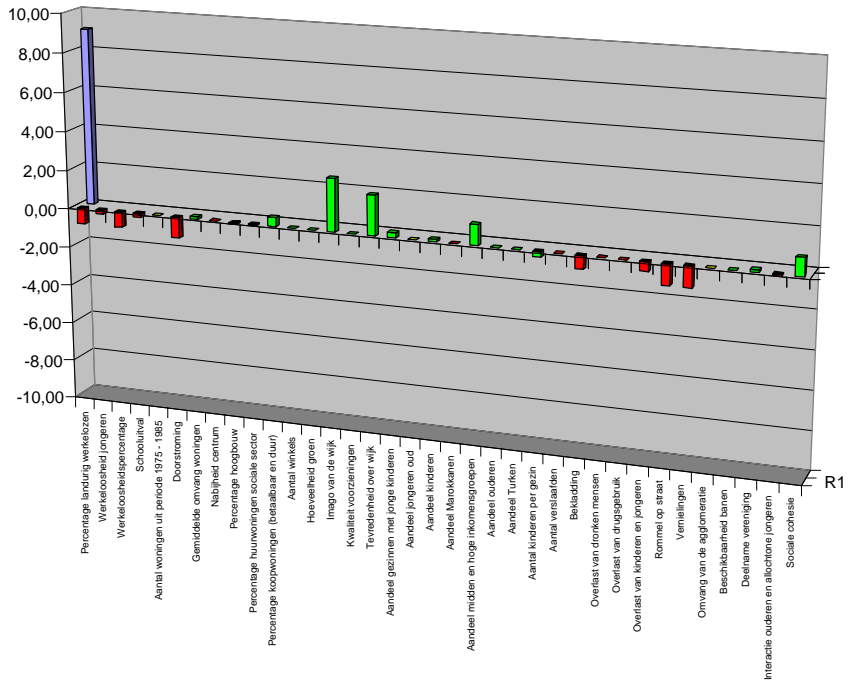
1. Rommel op straat
2. Vernielingen
3. Bekladding

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

§ Imago van de wijk

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk op imago en tevredenheid en op sociale cohesie (groene balken). De maatregel scoort tevens redelijk op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	-	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Aantal inwoners per actie	5.000	Inwoners per actie	ARCADIS
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
schoon krijgen			
Kosten schoon krijgen	€ 500.000	€/ 5000 inwoners	ARCADIS
schoon houden			
Ambtenaar	€ 30.000	€/ fte/ jaar	ARCADIS
Busje	€ 10.000	€/ jaar	ARCADIS

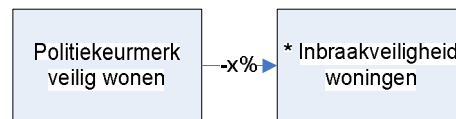
Schoon krijgen	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Ruimten					
Overig					
Enmalig schoonmaken	0,9	€ 500.000	€/ m ² ruimte	€ 439.450	€ 0
Totaal kosten per jaar				€ 439.450	€ 0
Schoon houden	Aantal eenheden	Kosten per jaar	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Ambtenaar	0,9	€ 30.000	€/ Fte	€ 0	€ 26.367
Ruimten					
Overig					
Transport	0,9	€ 10.000	€/ m ² ruimte	€ 0	€ 8.789
Totaal kosten per jaar				€ 439.450	€ 35.156

POLITIEKEURMERK VEILIG WONEN/ HERSTRUCTURERING

Politiekeurmerk veilig wonen/herstructurering. Opgave ligt bij de corporatie en de individuele huizenbezitters. Navraag effecten bij politie: is het aantal inbraken en dergelijke gedaald na het politiekeurmerk.

Effecten

De maatregel kent één eerste orde effect. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

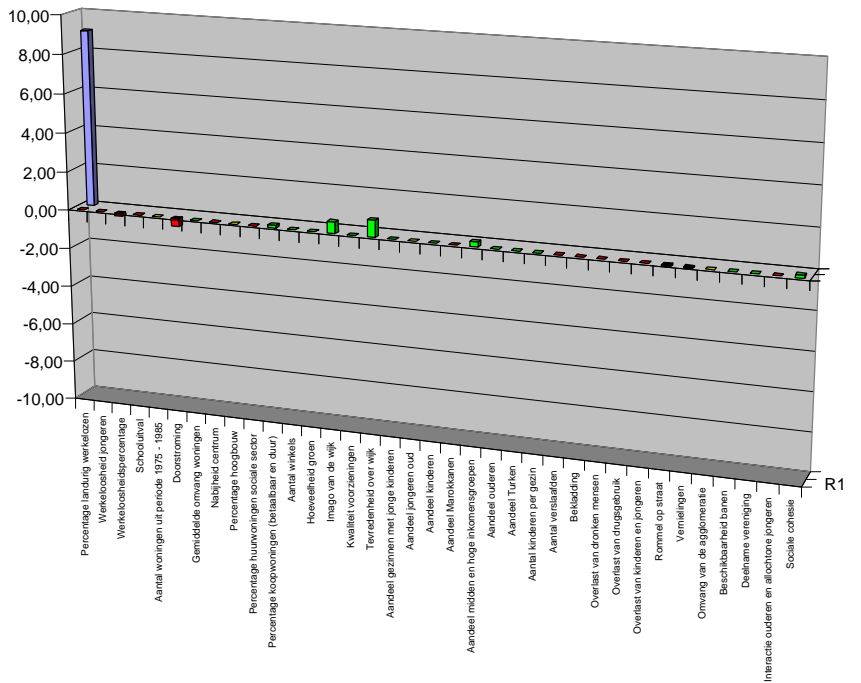
Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het politiekeurmerk veilig wonen kent 1 direct effect op de Modelwijk. Dit is meteen het belangrijkste effect.

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel slecht op imago en tevredenheid én op sociale cohesie (groene balken).
 De maatregel scoort tevens slecht op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een
 afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
Kosten ambtenaar	€ 50	€/ uur	ARCADIS
Tijd per woning	1	uur	ARCADIS
Aantal inwoners per woning	2,3		CBS

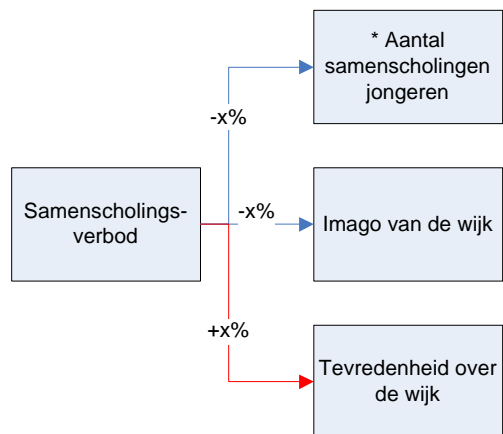
	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	1.911	€ 50	€/ fte/uur	€ 0	€ 95.533
Ruimten					
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 0	€ 95.533

SAMENSCHOLINGSVERBOD

Terugdringen overlastgevende samenscholingen, dreiging in openbare ruimte, et cetera. Partijen zijn gemeente (uitvaardigen) en politie (handhaven). Effecten zijn zoals genoemd. Moet wel in gemeenschappelijkheid –eventueel bovenwijks en bovenlokaal- worden uitgevoerd in verband met waterbedeffect.

Effecten

De maatregel kent drie eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

§ Geen.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Het samenscholingsverbod kent 3 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

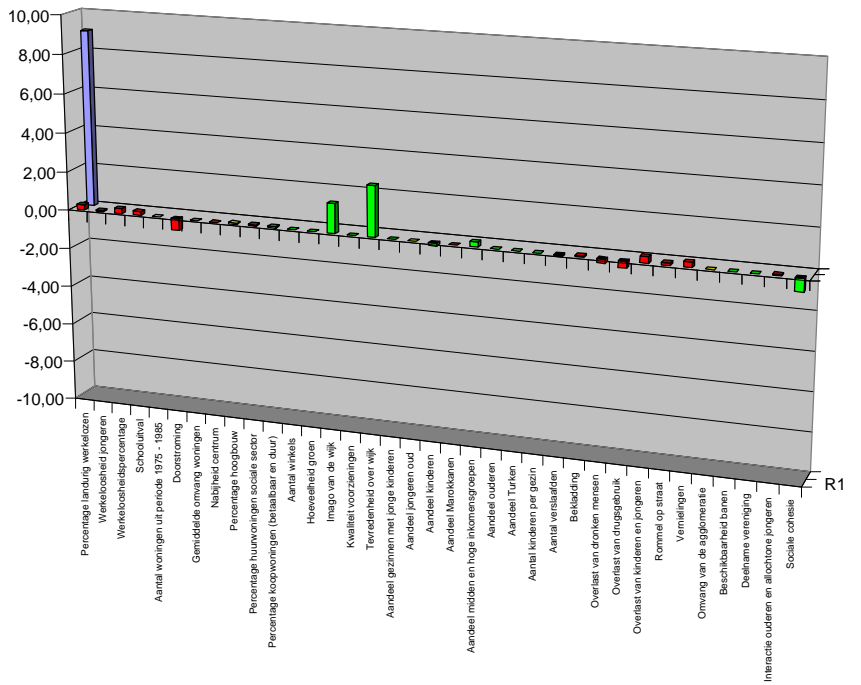
1. Imago van de wijk
2. Tevredenheid over de wijk

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

§ Aantal samenscholingen

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk op imago en tevredenheid maar negatief op sociale cohesie (groene balken). De maatregel veroorzaakt een toenemende werkloosheid (rood, links) en een toename van overlastindicatoren (rood, rechts). Dit heeft waarschijnlijk voornamelijk te maken met het feit dat de samenscholingen niet verdwijnen, maar verplaatsen en het negatieve imago dat van samenscholingsverboden uitgaat.

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	8.789	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
Werkruimte per agent	25	m ²	ARCADIS
inkomen overhead	€ 50.000	€/ jaar	ARCADIS
Aantal inwoners per agent	5.000	Inwoners per agent	ARCADIS
Inzet actie	100%	% werkbare tijd	ARCADIS
Inzet handhaven	33%	% werkbare tijd	ARCADIS
Kosten werkruimte	€ 1.250	€/m ²	ARCADIS

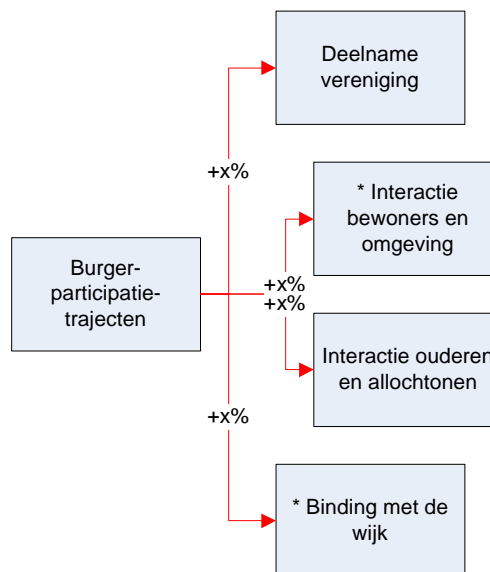
Start actie	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	0,9	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 43.945
Ruimten					
Werkruimte	22	€ 1.250	€/ m ² ruimte	€ 27.466	€ 0
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 27.466	€ 43.945
Handhaven	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Eenmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	0,3	€ 50.000	€/ Fte	€ 0	€ 14.502
Ruimten					
Werkruimte	22	€ 1.250	€/ m ² ruimte	€ 27.466	€ 0
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 54.931	€ 58.447

SOCIALE COHESIE VERHOGING DOOR BURGERPARTICIPATIETRAJECTEN

(Onder andere buurtpreventie, wijkraden, ontwerp ateliers, sportevenementen, et cetera) Niet alleen buurtbeheeraanpak, maar ook bewoners betrekken bij de herstructurering van hun wijk. Aandachtspunt daarbij zijn de "moeilijk bereikbare groepen" (zoals allochtonen). Ook de ontmoetingsplekken in de wijk zijn belangrijk, het aanbieden van mogelijkheden tot interculturele uitwisseling (wegnemen van "onbekendheid"). Gezamenlijke aanpak tussen gemeente, corporatie en welzijns-zorginstellingen. Ander mogelijk aspect is het toewijzingsbeleid van corporaties: geen onverenigbare leefwijzen te dicht op elkaars lip. "Soort zoekt soort".

Effecten

De maatregel kent vier eerste orde effecten. Met rood zijn positieve relaties weergegeven, met blauw negatieve relaties.

Opmerkingen vanuit wijken

- § De relatie met een toename van hangkinderen wordt niet herkend, deze neemt juist af.
- § Juist bij voetbalkooien zijn woningen die niet meer te verhuren zijn, het heeft dus zeker effect op de verhuurbaarheid of verkoopbaarheid van woningen in de directe omgeving, dit zit niet in het model.

Kwalitatieve effectomschrijving

Directe effecten

Burgerparticipatietrajecten kennen 4 directe effecten op de Modelwijk. In de omvang van deze effecten is geen onderscheid te maken, wel in de richting van het effect (+ of -). De volgende directe effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als de belangrijkste effecten:

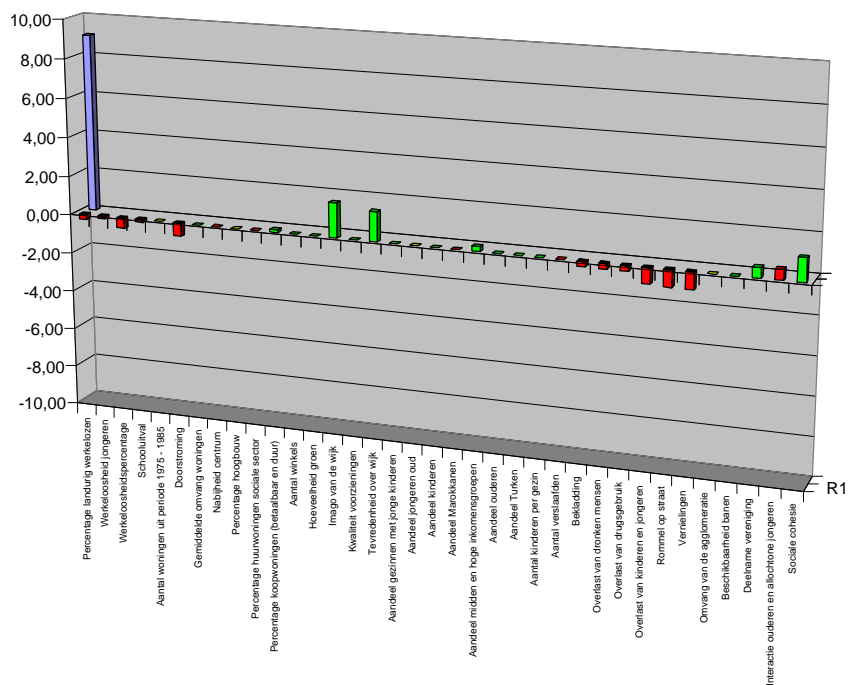
1. Binding met de wijk
2. Interactie bewoners en omgeving

De volgende effecten komen uit gesprekken met de wijken naar voren als het minst of zelfs niet belangrijk:

- § Interactie ouderen en allochtonen
- § Deelname vereniging

Indirecte effecten

Onderstaande figuur geeft de effecten van de maatregel in de vierde orde weer. Met groen zijn effecten aangegeven die bij toename positief uitpakken voor de wijk. Met rood zijn effecten aangegeven die bij toename negatief uitpakken voor de wijk. De Y-as geeft de relatieve verandering van effecten weer ten opzichte van de nullijn, de nulsituatie.

De maatregel scoort redelijk op imago en tevredenheid en zeer beperkt op sociale cohesie, ondanks de titel van de maatregel (groene balken). De maatregel scoort tevens zeer beperkt op een afnemende werkloosheid (rood, links) en een afname van overlastindicatoren (rood, rechts).

Bedrijfseconomische kosten maatregel

Uitgangspunten		Eenheid	Bron
Aantal inwoners modelwijk	-	Inwoners	Atlas voor gemeenten
Percentage maatregel benodigd	50%	%	ARCADIS
Werkruimte per opbouwwerker	100	m ²	ARCADIS
Kosten opbouwwerker	€ 35.000	€/ fte/ jaar	ARCADIS
Aantal inwoners per opbouwwerker	5.000	Inwoners per opbouwwerker	ARCADIS
Kosten werkruimte	€ 1.500	€/ m ²	ARCADIS

Start actie	Aantal eenheden	Kosten per eenheid	Eenheid	Enmalig	Jaarlijks
Personen					
Personeel	0,9	€ 35.000	€/ Fte	€ 0	€ 30.762
Ruimten					
Werkruimte	88	€ 1.500	€/ m2 ruimte	€ 131.835	€ 0
Overig					
Totaal kosten per jaar				€ 131.835	€ 30.762

BIJLAGE

2 Literatuur

- § Adriaanse, Carlinde; Succesfactoren van wijken die werken, OTB Delft, 2004
- § Deuten; De Kam; Weten van Renderen, Nieuwe wegen om het maatschappelijk rendement van woningcorporaties zichtbaar te maken, SEV, 2005
- § Ecorys, Inventarisatie kosten baten analyses voor het sociale domein, Een overzicht van relevante studies en inzichten, Concept; rapportage in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2006
- § Eijgenraam ea; Evaluatie van infrastructuurprojecten, leidraad voor kosten baten analyse; NEI in opdracht van Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Ministerie van Economische Zaken; 2000
- § Marlet, Woerkens (red.); De effectiviteit van het grotestedenbeleid , Atlas voor Gemeenten, 2005
- § Marlet, Tames, Woerkens; Op weg naar Early Warning, concept; Rapportage in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Atlas voor Gemeenten, 2006
- § Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties; Kerngegevens Nederlandse Politie; 2005
- § Onbekend, Aanval op de uitval: perspectief en actie, augustus 2006
- § Priemus; Ruimtelijk-economisch investeringsbeleid en stedelijke vernieuwing, artikel in B&G, januari 2002
- § Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling; Opbrengsten van sociale investeringen, 2006
- § Rekenkamer, Werklozen zonder startkwalificatie, rapportage; vergaderjaar 2008 - 2007
- § RIGO, SEO, Cebeon, Stedelijke vernieuwing: kosten en baten; rapportage in opdracht van het Ministerie van VROM; april 2006
- § Veld, in 't, Roel e.a; Kosten en baten vroegtijdig schoolverlaten, oktober 2005
- § Verrips, Leren van investeren, Analyse van investeringsvoorstellen in kennis, milieu en ruimtelijke economie, CPB 2005

BIJLAGE

3 Startwaarden Modelwijk

Onderstaande tabel geeft de startwaarden voor de Modelwijk weer. Deze startwaarden zijn het gemiddelde van alle probleemwijken in Nederland, behalve het absoluut aantal inwoners, hetgeen een sommatie is voor alle probleemwijken in Nederland.

Tabel 6.5-1
Startwaarden Modelwijk

	Toelichting/eenheden	Startwaarde
Werkeloosheidspercentage		7,6%
Percentage langdurig werkelozen		2,0%
Werkeloosheid jongeren		6,2%
* Afwezigheid scholen *	Gemiddeld aantal scholen	3,50
Schooluitval		#N/B
* Kwaliteit scholen *		#N/B
* Taalvaardigheid *		#N/B
Percentage hoogbouw		57,1%
Aantal woningen uit periode 1975 - 1985		21,8%
Gemiddelde omvang woningen	Vierkante meter	93,03
Percentage koopwoningen (betaalbaar en duur)		37,1%
Percentage huurwoningen sociale sector		48,1%
Bezettingsgraad woningen		#N/B
Doorstroming		13,5%
* Inbraakveiligheid panden *		#N/B
* Leegstand *		#N/B
* Onderhoudsniveau woningen *		#N/B
* Clustering probleemgezinnen *		#N/B
* Percentage particuliere huur onderste segment *		#N/B
* Percentage koopwoningen (goedkoop)		#N/B
Nabijheid centrum	In kilometers	5,74
Tevredenheid over wijk		#N/B
Aantal winkels	Aantal dagelijkse winkels per 1.000 huishoudens	4,44
Kwaliteit voorzieningen		#N/B
Hoeveelheid groen	Opp. park en plantsoenen als percentage van totale oppervlak	6,6%
Imago van de wijk		#N/B
* Zicht op panden *		#N/B
* Aantal voorzieningen *		#N/B
* Blauw op straat *		#N/B
* Kwaliteit hulp- en dienstverlening *		#N/B
Aandeel jongeren oud		12,4%
* Aandeel Antillianen *		2,3%
Aandeel kinderen		11,6%
Aantal kinderen per gezin		2,07
Aantal verslaafden		#N/B

	Toelichting/eenheden	Startwaarde
Aandeel Turken		6,1%
Aandeel Marokkanen		5,7%
Aandeel gezinnen met jonge kinderen		12,7%
Aandeel ouderen		11,9%
Aandeel midden en hoge inkomensgroepen		47,2%
* Aandeel zorggezinnen *		#N/B
* Eenzijdigheid etnische mix *	Diversiteitmaat o.b.v. Hirschman-Herfindahl index (0 is geen diversiteit, 1 is maximale diversiteit)	40,0%
* Aandeel probleemgroepen *		#N/B
* Aandeel eenoudergezinnen *		#N/B
Overlast van dronken mensen		37,4%
Overlast van drugsgebruik		38,6%
Overlast van kinderen en jongeren		57,4%
Vernielingen		59,4%
Rommel op straat		79,8%
Bekladding		54,4%
* Aantal hangkinderen op straat *		#N/B
* Aantal snelheidsovertredingen *		74,6%
* Parkeeroverlast *		#N/B
* Verkeersoverlast *	Gemiddelde indicatorscore verkeersoverlast (0 is geen overlast, 10 is maximale overlast op alle onderdelen).	3,95
* Aantal samenscholingen jongeren *		#N/B
* Veiligheidsgevoel *		39,9%
* Aantal hangvolwassenen op straat *		#N/B
* Echte criminaliteit *		1,3%
* Kleine criminaliteit *		2,6%
Omvang van de agglomeratie	Gemiddeld aantal inwoners	8.789
Beschikbaarheid banen	Relatieve maat voor kansen op de arbeidsmarkt	95,6%
* Sociale controle *		#N/B
Sociale cohesie	Relatieve maat voor sociale cohesie	3,01
* Sociale frustratie *		#N/B
Deelname vereniging	Gemiddeld aantal verenigingscontacten per jaar	10,01
Interactie ouderen en allochtone jongeren		#N/B
* Kennis van wijk en bewoners *		#N/B
* Interactie bewoners - omgeving *		#N/B
* Binding met de wijk *		#N/B
* Betrokkenheid ouders *		#N/B
* Overeenstemming Levensritmes *		#N/B

BIJLAGE

4

Relatiematrix

COLOFON

KOSTEN EN BATEN VAN MAATREGELEN IN HET SOCIALE DOMEIN

EEN VERVOLGONDERZOEK IN HET KADER VAN EARLY WARNING

OPDRACHTGEVER:

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKRELATIES
GROTE STEDENBELEID

STATUS:

Definitief, versie 3.0

AUTEUR:

De heer ir. P.R. Piepers

GECONTROLEERD DOOR:

De heer drs. ing. M.B.A.G. Raessen

VRIJGEGEVEN DOOR:

De heer drs. ing. M.B.A.G. Raessen

22 november 2006
141223/EA6/1M7/000460/sfo

ARCADIS Infra BV
Piet Mondriaanlaan 26
Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Tel 033 4771 000
Fax 033 4772 000
www.arcadis.nl

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.